

Pécsi Tudományegyetem
Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar

Informatikus könyvtáros szak

PFEIFER NÓRA

**Az óvodáskorú gyermekek olvasóvá
nevelése**

Dr. habil Varga Katalin PhD
tanszékvezető, egyetemi docens
konzulens

Bevezetés.....	3
Személyes indíttatás	3
Szakmai indíttatás.....	3
Hipotézis.....	4
A dolgozat módszerei	4
Az irodalom szerepe az óvodáskorban	6
A mese.....	6
A mese lélektani hatása	9
A meseválasztás kérdései.....	12
Az óvoda szerepe az olvasóvá nevelésben	17
Interjú a „régimódi” óvónővel	19
Interjú a „modern” óvónővel.....	22
A felmérés helyszíne	24
A város, Villány	24
A könyvtár	25
Az óvoda	26
A felmérés módszertana.....	29
A kérdőívek kiértékelése.....	32
Demográfiai jellemzők	32
Eredmények.....	36
Olvasói ízlés.....	41
Könyvtárhasználat.....	45
Médiaeszközök a háztartásban	49
Könyvvásárlás, házi könyvtár	51
Beszélgetés az óvodásokkal.....	52
Összegzés.....	55
Nemzetközi és nemzeti programok	57
Szubjektív zárógondolatok.....	59
Irodalomjegyzék	61

Bevezetés

Személyes indíttatás

Dolgozatomban az óvodás korú gyermekek olvasóvá nevelésével foglalkozom. Kétgyermekes anyaként és könyvtár szakos hallgatóként kiemelten fontosnak tartom, hogy a gyermekeim már egészen kicsi korban megismerkedjenek a könyvekkel, a mesék varázslatos világával. Édesanyám 34 éven át volt óvónő, így valószínűleg már az anyaméhben megindult az olvasóvá válásom. Emlékeimben tisztán él, amikor óvodás, kisiskolás koromban átéléssel, odaadással olvasta fel nekünk a régi klasszikusokat, és arra is emlékszem, milyen örömmel töltött el, amikor kicsit lassan, kicsit döcögősen, de egyedül olvastam el egy egész történetet. A mindennapjaink része volt a mese, a vers, az ének. A könyvek szeretete a mai napig él bennem. Most, hogy már én is édesanya vagyok, esténként újra gyermek leszek, emlékek, illatok, érzések sejlenek fel. Szerencsésnek érzem magam, hogy ugyanazt a szeretetet, rajongást látom a pici szemekben, mint, amilyen az enyémben is lehetett 30 évvel ezelőtt.

Szakmai indíttatás

Mivel korábban nem igazán készült olyan felmérés, amelyben a 3-5 éves korosztály olvasási szokásait vizsgálták, hiánypótló kezdeményezés volt az az olvasáskutatás, adatgyűjtés, amely 2017-ben valósult meg a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár az EFOP-3.3.3-VEKOP-16-2016-00001 „Múzeumi és könyvtári fejlesztések mindenkinek” pályázati konstrukció keretében, „Az én könyvtáram” című projekttel. Tóth Máté A 3-17 éves korosztály olvasási szokásai

egy országos reprezentatív felmérés eredményei című írása¹ adta az alapötletet dolgozatom témájához.

Hipotézis

Munkahipotézisem, hogy az országból egy dél-dunántúli kisvárost kiragadva, beleértve a környező, hátrányos helyzetű települések gyermekeit is, az országos felméréshez hasonlóan az olvasási szokásokat nagyban befolyásolja a szülők iskolai végzettsége, szociális háttere. Hogy az óvodai viselkedésben (szerepjáték, ábrázolás, csoportos tevékenységek) észrevehető az otthoni meseolvasás hiánya. Úgy gondolom, helyi szinten is megállja a helyét az a feltételezés, hogy a mai modern, könnyed stílusú, egyszerű nyelvezetű, sokak szerint megkérdőjelezhető értékű mesék átvették a vezető szerepet a klasszikus mesék előtt. Ezzel kapcsolatban kíváncsi vagyok az óvónők véleményére is, amelyet interjú formájában fogok közölni. Többek között rákérdezek a tapasztalataikra, hogy hogyan veszik ki a részüket az olvasóvá nevelésből, milyen meséket részesítenek előnyben.

A dolgozat módszerei

Felmérésemet kérdőíves formában készítettem el. Mivel a fent említett kutatásban is az óvodás korú gyermekek szülei vettek részt, én is a szülőket kértem meg a kérdőív kitöltésére, már csak azért is, mert egy 3 éves gyermek, véleményem szerint, ezekben a kérdésekben nem tud releváns választ adni. A kérdőíveket személyesen vittem be az óvodába, és odatettem minden gyermek jelére az öltözőben. Az óvodavezető megígérte, megbeszéli az óvónőkkel, hogy hívják fel a

¹ Tóth Máté: A 3-17 éves korosztály olvasási szokásai egy országos reprezentatív felmérés eredményei innen: <http://www.fszek.hu/azenkonyvtaram> letöltés ideje: 2018.02.01.

szülők figyelmét a kutatás fontosságára, buzdítsák őket a kitöltésre. A folyóson elhelyeztünk egy gyűjtőládát, kitöltés után oda lehetett dobni a kérdőívet. A felmérés anonim volt, úgy gondoltam, így talán őszinte válaszokat kapok, bár nem lehet figyelmen kívül hagyni a tényt, hogy a felnőttek hajlamosak szépíteni a válaszokat, hogy jobb színben tüntessék fel magukat, így valószínűsíthető volt pár fals eredmény.

Az óvoda létszáma 101 fő, amely egy ilyen kutatáshoz nem biztosít sok adatot, de mivel leginkább szociológiai szempontból érdekelnek az érintett korosztály olvasási szokásai, Villányból és a környező hátrányos helyzetű településekről idejáró gyermekek tökéletes alanyai lesznek a munkahipotézisem bizonyításához, illetve cáfolásához. Végül a kapott eredményeket összehasonlítom az országos felmérés eredményeivel.

A régi világban, amíg nem volt televízió és internet, az emberek sokkal többet olvastak, sokkal több minőségi időt töltöttek együtt. A probléma gyökere egyidős lehet a globalizációval, hiszen a hódító hadjáratok győztes csapatai, a meghódított területeken letelepedve, kultúrájukat és nyelvüket ráerőltették a legyőzött népekre. Manapság a globalizáció az életmódunkra és a mentális egészségünkre hat. Ebben az elanyagiasodott világban az a legfontosabb, hogy meglegyen mindenünk, amire talán nincs is feltétlenül szükségünk, de a megítélésünk, a presztízsünk szempontjából fontos. A családok alig vannak együtt, a megélhetésért dolgoznak, akár külföldön is. A minőségi időt felváltotta a televízió és a számítógép előtt töltött idő, a gyermekek elmagányosodnak, a szülők anyagi javakkal kárpótolják őket az egyre kevesebb feléjük fordított figyelemért. Nem az a baj, hogy a szülő hagyja a gyereket televíziót nézni, hanem az, hogy nem figyel oda arra, hogy a gyermek tudatos médiafogyasztó legyen. Ha szigorú kontroll mellett történik a TV-műsor kiválasztása, ha leül mellé, megbeszéli a látottakat, elkülöníti a fikciót a valóságtól, oldják a belső feszültséget, a gyerek később nagyobb eséllyel „fogyasztja” majd

a médiát tudatosan és kritikusan. Véleményem szerint azonban ez a hozzáállás sem pótolja a meseolvasást. Hiszen „Abból a gyerekből, aki olvas, gondolkodó felnőtt válik.”²

Az irodalom szerepe az óvodáskorban

A mese

„A mese az érzelmi intelligencia fejlesztésének legfontosabb eszköze, olyan lelki táplálék, amely életre szóló nyomokat hagy a gyermekben. Egyrészt a mesélés sajátos szituációja, bensőséges hangulata adja meg az érzelmi biztonságot, azt a nyugodt, csendes és szeretetteljes légkört, amelyben meg lehet pihenni, el lehet lazulni, a rítust, amivel le lehet zárni egy mozgalmas és eseménydús napot. Ám a kisgyerek a mesehallgatás során nemcsak a szülőre, hanem befelé is figyel, saját vágyainak megfelelő fantáziaképet alkot, ami segíti őt a nap folyamán felgyűlt belső feszültségei, negatív érzései, félelmei feldolgozásában. Adjuk hát meg neki a lehetőséget arra, hogy az égig érő fa csúcsára kis kanászként felkapaszkodhasson! Annak a gyermeknek, aki mesét hallgatva nő fel, varázspálcája a saját elméje lesz, és képzelete, érzelmi intelligenciája segíti majd a megpróbáltatások közepette.”³

De nézzük kicsit tudományosabban: A Világirodalmi Lexikon meghatározása szerint a mese: „epikai műfajcsoport... az ide tartozó alkotások fantasztikus- csodás (vagy legalábbis hihetetlen, valószerűtlen) elemekkel átszőtt, általában (de nem szükségszerűen) időben és térben is fiktív- tehát se kor, se földrajzi hely tekintetében

² Babel Antikvárium <https://babelantikvarium.hu/articles/abb%C3%B3l-gyerekb%C5%91l-aki-olvas>

³ Kádár Annamária: Mesepszichológia: Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban. Budapest: Kulcslyuk Kiadó, 2012. hátsó kötetábla

nem konkretizálható- körülmények között játszódó eseményeket ábrázolnak.”⁴

„A „mese” szó ősi magyar kifejezés az ugor korszakból. Kezdetben monda jelölésére használták és megtalálható többek között a voguloknál és osztjákoknál is (törököknél: masal). A szó a 14. század végén „találós mesét” vagy kérdést jelent, majd a 15. században „elbeszél, kitalált történet, példázat, aenigma” megfelelője lesz. Murmelius 1533-ban megjelent szótárában a fabulát még „beszédnek” fordítja, megkülönböztetve a megtörténtet jelölő „história” kifejezéstől. A mese szó végül a mai értelmét a 18. században nyeri el.”⁵

A mese kialakulása az írásbeliség előtti, archaikus korra vezethető vissza. Az ókor közkedvelt műfaja volt az állatmese (pl. Aiszóposz, Phaedrus meséi), valamint a szegény emberekről szóló és társadalmi konfliktusokat feldolgozó rövid terjedelmű, jellemzően csattanóval végződő történetek, amelyeket később a mese tanulságát összefoglaló befejezésekkel egészítettek ki. Már a Bibliában is találkozhatunk mesével (pl. Noé története), de fontos kiemelni az Ezeregyéjszaka meséit is (Aladdin és a bűvös lámpa, Alí baba és a negyven rabló), amelynek első fennmaradt iratai i.e. 800 körül készültek.

A középkorban a lovagi világ számtalan eleme épült be a mesékbe, sárkányok, királykisasszonyok, lovagok, kereskedők személyében. Az első korai mesegyűjtemény, amelyet Giovanni Francesco Straparola gyűjtött össze, az 1550-es években jelent meg Itáliában *Le piacevoli notti* (Kellemetes éjszakák) címmel. A korra jellemzően - ugyanis ekkor jelentek meg a meseátdolgozások és a műmesék- ez a kötet az eredeti népmesék mellett óitáliai novellák átdolgozását is tartalmazta. A klasszicizmus idején újra megjelentek az

⁴ Martinkó András–Szepes Erika–Szerdahelyi István–Voigt Vilmos: Mese. Világirodalmi lexikon, 8.kötet. Akadémiai Kiadó, Bp., 1981. p.274.

⁵ Wikipédia: A mese eredete
https://hu.wikipedia.org/wiki/Mese#hely:A_mese_sz%C3%B3_eredete letöltés ideje: 2018.02.13.

állatmesék, és olyan írókat ihlettek meg, mint La Fontaine. A francia rokokó idejére a tündérmesék voltak a jellemzőek, ezeket a többnyire szatirikus-ironikus tendenciájú írásokat többen a filozófiai propagandában is felhasználták. A Grimm testvérek voltak az elsők, akik felismerték a romantika igényeit, így összegyűjtötték és kiadták a szájhagyomány útján terjedő, még meglévő népmeséket. Az első változatban még igyekeztek megtartani a stílust és a formát, később a meséket átírták, feldolgozták, hogy népszerűbbek legyenek. Ezek a történetek még leginkább felnőtteknek szóltak és bőségesen akadt bennük szexualitás is. A biedermeier korszakban alkotott H.C. Andersen, az ő munkássága nyomán alakult át a műfaj gyermekirodalommá. A magyar műmese az 1800-as években jelent meg, olyan írók nevéhez fűződik, mint Vitkovics Mihály, Czuczor Gergely, Greguss Ágoston, Fáy András. Hazánkban a XX. század második felében megújult a mese definíciója, ebben nagy szerepe volt többek között Varró Dánielnek, Csukás Istvánnak, Janikovszky Évának. Az első könyv azonban, amely kimondottan a gyerekolvasóknak szólt, Bezerédj Amália műve, az 1840-ben megjelent Flóri könyve volt.⁶

Összegezve tehát, a mesék a mítoszokból, eredeztethetőek, és az idők során állandó jellemzőik alakultak ki, amelyek továbbhagyományozódtak. Ilyen állandó jellemzők a képzeletbeli lények, a varázslatos tulajdonságokkal felruházott tárgyak, élőlények, a kevés egyéni vonással rendelkező szereplők. Határozottan jelenik meg a jó és a rossz, és a végén mindig a jó győzedelmeskedik. A mese értékrendet, viselkedési, magatartási szabályokat közvetít. „Van bennük logika: Ha a hős a helyes utat választja, célhoz ér, ha nem, akkor elpusztul. Van bennük erkölcs: ha a hős morzsát ad a

⁶ Wikipédia: A mese eredete
https://hu.wikipedia.org/wiki/Mese#hely:A_mese_sz%C3%B3_eredete letöltés ideje: 2018.02.13.

hangyának, gyógyfüvet a sebesültnek és öreganyámnak szólítja az útjába tévedt vénasszonyt, akkor igazolja, hogy elfogadja társadalmának normáit.”⁷ A főszereplők tulajdonságai, a jó és a rossz összecsapása, a mese tanulságát összefoglaló befejezések segítik a szocializáció folyamatát, a társadalmi normák elsajátítását.

A mese lélektani hatása

Az óvodáskorú gyermekek személyiségében az érzelmek dominálnak, ön- és világmegértésüknek két alappillére a mese és a játék. „A játék, mint a világban, illetve a világról szerzett impressziók cselekvéses szimbolikus rendezése, a mese, mint ugyanezek verbális és szimbolikus konstrukciója. Mindkettő lehetőséget ad a világ befogadásának gyermeki módjára, s a jó gyermekvers is képes hitelesen rögzíteni, visszaadni ezt a sajátos látásmódot.”⁸ A verseknek, meséknek elsősorban nem az a feladatuk, hogy ismereteket adjunk át velük, hanem heurisztikus élményt kell nyújtaniuk.

Gyermekeink nem kicsiny felnőttek, hanem az életkoruknak megfelelően teljes és egész lények, akiknek gondolkodása nem mérhető a mi mércénkkel. Még nem képesek a tárgyilagosságra, ítéleteik benyomásszerűek, még nem tudnak különbséget tenni a fantázia és a valóság között. Összekeverednek az álmok, a külső és a belső világ között, ugyanis az ezeket elválasztó határ ebben a korban még nagyon könnyen átjárható. A „miért” korszakban a gyermek szenvedélyesen törekszik arra, hogy megértse a körülötte lévő világot. Millió kérdést tesz fel, gyakran olyan dolgokról, amik felnőtt fejjel eszünkbe sem jutnak, hiányzó ismereteit a fantáziájával pótolja.

⁷ Farkas Aranka: „Made in Tündérország”-A klasszikus és modern mesék hatásai - in: A Kisgyermek, nagy problémák című kézikönyv, 2011. január, p. 2. <http://pszichologus-budapest.eu/pszichologus-budapest-cikkek/pszichologus-budapest-made-in-tunderorszag.pdf> letöltés ideje: 2018.02.13.

⁸ Zóka Katalin: Varázseszközök az óvodában – Érzelmi, erkölcsi kompetenciák alakítása játékkal, verssel, mesével Bp. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft., 2009. p.5.

Ilyenkor semmiképp se adjunk neki tudományos választ a kérdéseire, sokkal inkább bizalmat, szeretetet és feltétel nélküli elfogadást.⁹

Az óvodáskor sajátossága az egocentrizmus. Nem tudja más nézőpontját megérteni és a sajátját sem tudja áthelyezni. Saját vágyai vezérik, úgy gondolja, hogy minden és mindenki hozzá és az ő napirendjéhez igazodik, ebből kifolyólag erőteljesen igyekszik is az akaratát érvényesíteni. A gyermek gondolkodása animisztikus, vagyis megelevenítő. Megszemélyesíti a tárgyakat, például a kisautónak fáj, ha leesik a kanapéről, a bicikli sír, ha sáros lesz. Úgy gondolja, ha ő él és érez, akkor ez mindenre igaz, ami őt körülveszi.¹⁰

„A mese képi világa és valóságábrázolása teljes mértékben megfelel a gyermeki gondolkodásmódnak, emiatt a mese tulajdonképpen a gyermek szemével nézett világ, és mese minden, ami a gyermeki képzelőerőt megmozgatja.”¹¹ A mesékben ugyanolyan egyszerűen és szélsőségesen jelenik meg a világ, ahogyan azt a gyermek gondolja, megéli. A lelki fejlődés ebben a szakaszában fontos, hogy a gyerek otthonosan érezze magát a világban, és erre a mesék adnak lehetőséget. „A gyermek gyakran érzi életét kuszának, és ezért különösen rá van szorulva arra, hogy megértse, mi a helye ebben a bonyolult világban, ahol neki valahogy boldogulnia kell. Segíteni kell neki, hogy összefüggéseket találjon és eligazodjon érzései labirintusában. Segítség kell ahhoz is, hogy rendet teremthessen lelki háztartásában, majd erre támaszkodva egész életében. Szüksége van továbbá ~ és ezt manapság aligha kell külön hangsúlyozni –erkölcsi nevelésre, amely finom eszközökkel, mindig csak burkoltan jelzi számára az erkölcsös viselkedés előnyeit, nem használ fel elvont etikai fogalmakat, csak olyasmit, ami kézzelfogható, és ezért jelent is számára valamit. Az ilyen kézzelfogható mondanivalót

⁹ Kádár Annamária: Mesepszichológia: Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban. Budapest: Kulcslyuk Kiadó, 2012.

¹⁰ Kádár Annamária: u.o.

¹¹ Kádár Annamária: Mesepszichológia: Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban. Budapest: Kulcslyuk Kiadó, 2012. p. 43.

a gyermek a mesében találja meg.”¹² Megnyugtató számára, hogy ha az általa állandónak hitt rend meg is bomlik, idővel visszakerül minden a helyére. Ilyenek a mesék is, a jó és a rossz küzd egymással, és bár egyértelmű, hogy a végkifejlet pozitív lesz, mégis vannak előre nem látható események, amelyek feszültséget, szorongást keltenek benne. Így a mese egyszerre lesz feszültségvezető és feszültségkeltő is. A mesékben minden megtörténhet, bármivé átváltozhatunk, ez általában megjelenik a gyermek játékában is, ez a minden minden lehet motívuma.

Az ekkora gyermekek szeretik a kiszámítható dolgokat. Már pár hónapos korban biztonságot ad nekik, ha kialakítunk egy napirendet, ha tudják, hogy evés után játék, játék után alvás következik, ha megvan az állandó, szeretett személyek jelenléte. Ugyanezt az érzést nyújtja nekik a mesékben az ismétlés, az „egyszer volt, hol nem volt...” és az „itt a vége fuss el vége” kezdet és befejezés, amelyek szintén ismétlődő motívumok. Ez a kezdő, illetve befejező formula segít, hogy a gyermek elinduljon a képzeletbeli utazásra, az Óperenciás-tengeren túlra, a mese végén pedig visszatérjen a való világba. A gyermek figyelmét könnyű elterelni, gondolkodása még szaggatott. Ha ismerősek számára a meseelemek, ha vannak a mesében ismétlések, könnyebben tér vissza a cselekményhez, általuk előre tudja vetíteni, hogy mi fog történni, ha pedig valóban az történik, amit vár, az feloldja a várakozás feszültségét. A gyermek életkorából fakadóan kiszolgáltatott, esetlen, viszont a mesék azt sugallják neki, hogy a legkisebb királyfi is boldogulhat az életben, elnyerheti a királynő kezét és a király fele birodalmát.

¹² Bettelheim, Bruno: A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek. Bp., Gondolat, 2005. p. 11.

A meseválasztás kérdései

De mikor kezdünk el mesélni? Dr. Gombos Péter, a Magyar Olvasástársaság (HUNRA) alelnöke így nyilatkozott: „ha az édesanya rendszeresen felolvas a pár hónapos gyermekének, azt a pici megszokja, és kötődni kezd a szöveghez, a felolvasás aktusához. A fontos dolgok nagyon korán eldőlnék.”¹³

G. Gődény Andrea szerint: „A nem-olvasóvá válás már az anyaméhben elkezdődik – ahelyett, hogy az olvasóvá nevelés kezdődne ekkor el. Köztudomású, hogy a prenatális akusztikus ingerek, a mozgástapasztalat, az anya érzelmei, élményei mind-mind befolyásolják a magzat (későbbi) fejlődését (is). Az olvasóvá válás esélyeit rontja a mozgásszegény életmód, a beszélgetés háttérbe szorulása a napi életgyakorlatban, a képernyőre meredő édesanya, aki maga nem beszél, csak gépi beszédet hallgat, s aki az őt ilyenkor érő impulzusok által gyakran diszharmóniát közvetít világra sem jött gyermeke felé. A ritmikus mozgás és beszéd, a zene öröme és tapasztalata nélkül megszülető gyermek esélyei az olvasóvá válásra idekint aztán tovább romlanak, ha továbbra is kevés beszédet hall, nem énekelnek neki, nem mondókáznak vele, ritkán hall felnőtt-felnőtt beszédinterakciót – utóbbi megnehezíti a felnőtt-beszéd megértését a későbbiekben, ami az iskolában már komoly gond lehet, s a problémák hólabdaszerű felhalmozódásához vezethet, olvasási nehézségekhez is akár. Aki pedig nehezen olvas: nem szívesen olvas, így a kör bezárulni látszik...”¹⁴

Éppen ezért, a mondókák, ölbéli ringatók, zenebölcsik, zeneovik, majd a könyvnézegetős, képről beszélgetős mesélések a legjobb módjai az olvasóvá válás megalapozásához. Csecsemőkorban nagy

¹³Gósi Lilla: Olvasóvá nevelés in: Új Köznevelés 2016/1. <http://folyoiratok.ofi.hu/uj-kozneveles/olvasova-neveles> letöltés ideje: 2018.02.08.

¹⁴G. Gődény Andrea: Az olvasók birodalma : az olvasóvá nevelés jelenkori esélyei és lehetőségei in: Könyv és Nevelés 16. évf. 1. sz. / 2014. p. 32.

népszerűségnek örvendenek a kontrasztos leporellók, különböző textúrájú könyvecskék, amelyeken nem képek, hanem kétszínű, absztrakt ábrák szerepelnek, ezeket már egészen kicsi korban tudja nézegetni, akkor is, ha fogni még nem tud. Később, amikor már nyúl a tárgyak után és megtanulja kézbe venni őket, lehet adni puha textilkönyveket, fürdős könyveket, bár ezeket leginkább még rágcsálják, szájukba veszik, játékként, tárgyként tekintenek rá. Féléves korban, már többnyire elkezdnek érdeklődni a gyerekek a könyvek iránt, becsukják, kinyitják, forgatják, nézegetik. Ilyenkor a legalkalmasabb számukra a leporelló, ezekben még nincs szöveg, csak képekből állnak, ám ezeket sem használják mindig rendeltetészerűen, például remek rámpát lehet építeni belőle a kisautóknak. A másik, korosztálynak való könyv a lapozó, amely vastag kartonlapokból áll, felépítése igazodik a gyermek nehéz koordinációjához, így könnyen tudja lapozni. Ebben a korban a versek, mondókák fejlesztik a ritmusérzékét, testtudatosságot, ezen kívül, amely a legfontosabb, megadják a szeretett személy közelségét, érintését. Egy éves kortól, „a globális beszédmegértés kialakulásával, a három éves gyermek nyelvi tudatosságának kialakulásáig egyre összetettebb észlelést igénylő könyveket érdemes elővennünk (...)”¹⁵ Ilyenkor még a képeskönyvek, és a képek megnevezése jelenti a mesét. Itt leginkább az a fontos, hogy a gyermek ismerkedjen a könyvek formájával, ettől válik természetessé számára a jelenléte. Rövid, tömondatokban meséljünk, pl. „Ez egy paci. A paci azt mondja, nyi-ha-ha. „Az a kisgyerek, aki beleszületik a könyvkultúrába, kétéves kora körül már tud adekvátan bánni a könyvvel, vagyis nem dobálja, hanem nézegeti.”¹⁶

¹⁵ Béres Judit: „Azért olvasok, hogy éljek” Pécs, Kronosz Kiadó, 2017. p. 26.

¹⁶ Szinger Veronika: Mese az óvodában – könyvvel vagy anélkül? In: Fordulópont, 2008. 1. sz. p. 65.

Vekerdy Tamás egy interjúban¹⁷ úgy fogalmazott, a mesélést már 1,5-2 éves korban el lehet kezdeni. A szülő saját szavaival mesélje el a napi történéseit, a gyermeket állítva a főhős szerepébe. Később a főhőst le lehet cserélni a kedvenc állatra, ezután következhetnek az állatmesék. Vekerdy szerint a legfontosabb, hogy ritmikusan, dallamosan meséljünk, nagy redundanciával, ez segíti a gyermekeket a belső film megalkotásában. Nem baj, ha nem tudjuk a mesét tökéletesen fejből, ha nincs elég szókincsünk, a gyerek élvezi a mi kreativitásunkat, leköti őt. Utazik a cselekményben, és megfigyelhető, hogy kezdetben a mesélőt nézi, később pedig elmerül a fantázia világában, befelé fordul. Fontosnak tartja azonban, hogy ebben az életkorban még ne vonjunk le erkölcsi tanulságot, csak meséljünk. Élményt adjunk, és ez az élmény fogja „nevelni” a gyermeket.

Dr. Kádár Annamária is egyetért ezzel az állásponttal¹⁸, szerinte két-hároméves korban a kicsik még nem varázslatot várnak, hanem az ismerős dolgokat. A napi események elmesélése segít feldolgozni, rendszerezni az élményeket, ezek pedig biztonságossá és kiszámíthatóvá teszik számukra a világot. Ebben a korban tökéletes választás lehet a régi Tesz-Vesz Város vagy a Scolar Kiadó Böngésző sorozata, amely hétköznapi környezetet (pl. piac, óvoda, játszótér), eseményeket (pl. építkezés), helyzeteket (pl. közlekedési dugó) ábrázoló, aprólékosan megrajzolt képekből áll, pár soros leírással. A szülő rá van kényszerítve, hogy fejből meséljen, ha a gyermek már tud beszélni, közösen beszélgethetnek a képekről, kapcsolatot vonhatnak a kép és a valódi élet között, ez alapján meg tudják beszélni a való világ napi dolgait. Ezt a tevékenységet angolul share reading-nek hívjuk.

¹⁷ Dr. Vekerdy Tamás: “A mesék oldják, vigasztalják, megnyugtadják a gyereket” in: https://www.nlcafe.hu/mesedoboz_gyujtooldal2/20151027/vekerdy-tamas-mese/ letöltés ideje: 2018.02.04.

¹⁸ Kádár Annamária: Mesepszichológia: Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban. Budapest: Kulcslyuk Kiadó, 2012.

A váltás 3-4 éves korban következik. Még ekkor is szoronghat a varázslatos történetek kapcsán, mert nem tudja elkülöníteni a valóságot a mesétől, de már lekötik a hosszabb történetek, fokozatosan átveszi a képek helyét a szöveg. A gyermek figyelmét akkor lehet fenntartani, ha sűrűn váltakozik a párbeszéd, a szófordulatok, a mese ritmikus és ismétlődő elemekkel tarkított. Mivel még nem túl fejlett a szóincse, és a figyelmi kapacitása, meséljünk nekik egyszerű cselekményű, rövidebb történeteket, ezekből azonban még mindig hagyjuk ki a negatív, gonosz szereplőket, konfliktushelyzeteket. Lassan kialakul az egyensúly a verbális és a non-verbális elemek között, később már megjelennek a „mi ez?“, „ki ez?“ kérdések, bizonyítva, hogy a gondolkodás és a beszéd együttesen fejlődik.

Szintén mérföldkőnek számít a 4-5 éves kor, ugyanis ekkor alakul ki a mesetudat. „A gyermek továbbra is egocentrikusan éli meg a világot, azaz minden saját személyisége köré rendeződik, minden az ő kényelmét szolgálja (vagy nem szolgálja). A világ minden mozzanata élő (...), de ekkor már a gyermeki személyiség határai szilárdabbak, világosan elkülönül egymástól az *én* és a *nem-én*.”¹⁹ A gyermek már el tudja különíteni a valóságot a fikciótól, már nem téveszti össze magát a mesehőssel, mégis azonosulni tud vele. A rövidebb tündérmesék már helyet kaphatnak ebben az időszakban. A gyermek tisztában van vele, hogy az „Óperenciás tengeren innen, az üveghegyen túl” annyira messze van, hogy csak képzeletben tudunk oda eljutni, és ami most, ezzel a mondattal kezdődik, az egy hatalmas, képzeletbeli utazás, tele élményekkel. Óvodás korban a gyermek már örömmel hallgatja a

¹⁹ Bárdos József: A tündérmesék etikai üzeneteiről in: Könyv és Nevelés, XVIII. évfolyam, 2016/4
http://olvasas.opkm.hu/portal/felso_menusor/konyv_es_neveles/a_tundermesek_etikai_uzeneteirol letöltés ideje: 2018.02.16.

ritmikus verseket, mondókákat, szívesen ismételi szavakat, verssorokat.

Öt-hétéves korban már fejlettebb szókinccsel és bővebb ismeretanyaggal rendelkezik a gyermek, így olvashatunk neki terjedelmesebb és bonyolultabb tündérmesét, valamint cselekménydúsabb novellamesét is. Megérti az összetettebb cselekményt, és át tudja élni a hősök élményeit. Ilyenkor, mintha két világban élne, az egyikben a hétköznapi tapasztalatok vannak főszerepben, a másikban pedig a mágikus- mitikus történetek. A két sík között azonban szigorú határ van, hiszen az előbbiben a szimbolikus képek alkotják a gondolkodás alapját, az utóbbiban pedig már a fogalmi gondolkodásmód a meghatározó. A mitikus-fogalmi gondolkodás tehát folyamatosan fejlődik. Ahogy nő a gyermek, egyre inkább hajlandó elfogadni a felnőttek logikus magyarázatait, de a meghatározó mégis a mitikus-érzelmi gondolkodásmód marad.

Kisiskolás korban már a valós világ eseményei érdeklik, egyre reálisabban látja a dolgokat. Tíz éves korban már képes önálló mesét alkotni, ezáltal fejlődik a kreatív fantáziája, érzelmi intelligenciája, empátiája és problémamegoldó készsége, megtanulja kifejezni azt, ami foglalkoztatja őt.²⁰

A mese–gyermek–olvasás kapcsolat kialakulásának lényegéről beszél Vekerdy akkor, amikor az iskoláskor előtti mesélés fontosságát taglalja. A szerző rámutat azokra a vizsgálatokra, mely szerint azok a gyerekek, akik minden nap mesét hallgatnak első osztályba kerülésük előtt, egy-másfél év előnyt élveznek az anyanyelvi és gondolkodásbeli fejlődésben a többi, mesét nem hallgató kortársaikhoz képest.

²⁰ A mese pszichológiája: nem mindegy, mikor, milyen mesét hall a gyerek. <http://108.hu/a-mese-pszichologiaja-nem-mindegy-mikor-milyen-meset-hall-a-gyerek> letöltés ideje 2018.02.09.

Mindezek mellett pedig közelebb kerülnek a mesevilághoz, illetve mélyebb kapcsolatot tudnak majd teremteni a mesehőssel.²¹

Az óvoda szerepe az olvasóvá nevelésben

A gyermekek első olvasásélményének kulcsfontosságú szerepe van. Alapvetően a családé lenne a legnagyobb szerep az olvasóvá nevelésben, de akinek ez az élmény kimarad a kisgyermekkorából, az az óvodában biztosan találkozik a gyermekirodalommal, hiszen az óvodapedagógusok egyik nagy felelősséggel járó feladata megismertetni a gyerekeket az irodalmi műfajokkal (mesékkel, versekkel), komplex módon fejleszteni a gyermek képességeit az olvasás segítségével. „...a korai olvasóvá nevelés megközelítésmódja (...) arra ösztönöz, hogy a gyermek életkorának, mentális fejlettségi szintjének és egyéni fejlődési ritmusának megfelelő módon és eszközökkel, a gyermek spontán tudásvágyára, tapasztalati tanulási módjára és kapcsolati igényére, nyitottságára építve keltsük fel az érdeklődést a könyvek és az olvasás iránt, s közvetetten fordítsunk figyelmet az olvasás és a könyvek megszerettetésére, valamint az iskolai tanuláshoz elengedhetetlen részkészségek játékos fejlesztésére, kiaknázva a 0-5 év közötti gyermek nyelvi, intellektuális és érzelmi fogékonyságát.”²² Ez kizárólag akkor lehet eredményes, ha a rendelkezésükre álló irodalmi anyagot nem úgy használják, mint kötelező irodalmat, amely csak szolgálja az anyanyelvi nevelésnek. „Az óvodában felkínálható irodalom, a mondókák, versek, mesék olyan varázseszközök a kezünkben, melyekkel a gyerekek értelmi, érzelmi szükségleteinek kielégítésén túl az anyanyelvi kompetenciákat is fejleszthetjük. De ez csak ráadás, s csak akkor tud sikeres lenni, ha megengedjük, hogy a szöveg emocionálisan, esztétikumával hasson,

²¹ Vass Dorottea: Amikor a mesehallgatóból meseolvasó lesz in: Iskolakultúra, 26. évfolyam, 2016/7–8. szám p.15.

²² Béres Judit: „Azért olvasok, hogy éljek” Pécs, Kronosz Kiadó, 2017. p. 25.

okozzon örömet, hiszen csak így tud kiteljesedni a nyelvi-kommunikáció hatása.”²³ Az anyanyelvi nevelés, az óvodai élet minden területén megjelenik, az óvodapedagógus minden megnyilvánulása, legyen az verbális vagy nonverbális, mint a gyermek számára. A pedagógus szavai, mimikái, gesztusai, hangszíne, beszédtempója, de még az öltözéke is meg kell, hogy erősítse a szóban kifejezett tartalmat.

Ahhoz, hogy a pedagógus tudja, hogy a gyerekek milyen és mennyi élményt képesek befogadni, nagyon jól kell ismernie őket. Tudnia kell, mi az, amit a gyermeki lélek még elbír, ehhez figyelembe kell venni az életkori sajátosságokat. Ha a pedagógus jól választja meg az irodalmi anyagot, ha igénye van arra, hogy gondosan válassza ki a felhasznált irodalmat, akkor a gyermekek érzelmileg, morálisan, és szociálisan is árnyaltabban fejlődnek. A választásban a pedagógus személyes ízlésvilága a legutolsó szempont, elsősorban az óvoda módszertana, a helyi program az, ami mérvadó. Így az óvónőknek nem egyszerű a helyzetük, hiszen rengeteg elvárásnak kell megfelelni, amelyeket a lehetőségekhez képest igyekeznek összehangolni a saját ízlésükkel. „Érdemes egyensúlyt tartani a különböző műfajok között (...) Az olvasmányok kiválasztásánál érdemes ügyelni arra, hogy a szövegek tükrözzék a világ kulturális sokszínűségét.”²⁴

Kisfiamnak két óvónője van, és szerencsés véletlen, hogy mindketten más műfajt kedvelnek, így sokkal több fajta művet, stílust megismertetnek a gyerekekkel, sokszínűbb a mesélés. Mindkettejünkkel készítettem egy-egy interjút, amelyben elmondják, miért éppen a klasszikus vagy a modern vonalat részesítik előnyben, a meséken kívül milyen eszközökkel segítik a gyermekek olvasóvá válását.

²³Zóka Katalin: Varázseszközök az óvodában – Érzelmi, erkölcsi kompetenciák alakítása játékkal, verssel, mesével Bp. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft., 2009. p. 9.

²⁴Szinger Veronika: Mese az óvodában. Könyvvel vagy anélkül? In:Fordulópont, 2008. 1. sz. p. 69.

Interjú a „régimódi” óvónővel

Gabi néni 1979 óta óvónő, egy év múlva nyugdíjba megy. Hagyományos nevelési módszerekkel dolgozik, fontosnak tartja, hogy a gyerekek megismerjék a klasszikus meseirodalmat, ezáltal fennmaradjanak az általuk képviselt értékek. Nehezen azonosul a kortárs irodalommal.

Egy-egy foglalkozás alkalmával milyen típusú meséket olvas a gyermekeknek?

Mindig az életkoruknak megfelelő mesét választok, főleg olyat, ami állatokról vagy gyerekekről szól. Nagyon fontos, hogy annyi ideig tartson a mese, amíg leköti a figyelmüket, amely még könnyen elterelhető. Én szeretem a „hagyományos” meséket, például a Magyar Népmeséket. Az ezekben szereplő kifejezések a régi magyar beszédet idézik, ezáltal az anyanyelvi fejlesztés, szókincs bővítés lehetőségét kínálják. A magyar nép kultúrájából erednek, tehát a „gyökereink”. Ezen kívül kedvelem a klasszikus műmeséket is, ezek is hozzá tartoznak az irodalmi műveltség kialakításához. Itt Andersen, Grimm, Tolsztoj mesékre gondolok. Aztán vannak a magyar műmesék, egyik nagy kedvencem, amit kifejezetten szeretek mesélni a kisebbeknek Fésűs Éva Ezüsthedű című könyve. Állatokról, gyerekekről szól, rövid kis tanmesék. A jó itt mindig jó, a rossz pedig elnyeri méltó büntetését. Ez elsősorban az érzelmeikre hat.

A nagyobbaknak imádom (és ők is) Wass Albert Erdő könyvét mesélni. Gyönyörű leírások szerepelnek benne, amelyek fejlesztik a képzeletet, a gondolkodást, anyanyelvet, szókincset. Ezek között is találunk tanmesét, például Bulámbukk, Mese a kis szürke nyúlról, A vén gombacsináló...Nekik többnyire alvás előtt mesélünk folytatásos történeteket, például Micimackó, Nils Holgersson. Itt az emlékezetnek, a figyelemnek van fontos szerepe, vajon visszaemlékszik-e, mi történt a tegnapi részben? De a nagyoknak, jól ismerve a csoport értelmi és

érzelmi szintjét, meséltem már Móra Ferenc Kincskereső kisködmönjét vagy Oscar Wilde A boldog herceg című meséjét, de ehhez természetesen nagyon kell ismerni őket.

Szeretek úgy mesélni, hogy mindenki leül a szőnyegre és figyel. Különböző eszközökkel, általában képekkel, bábokkal próbálom a figyelmüket felkelteni és fenntartani. Tartósabb az érdeklődés, ha aktív részesei lehetnek a mesének. Ezen kívül nagyon fontosnak tartom az „élő mesét”, amikor nem könyvből mesélek, hanem fejből. Ilyenkor tarthatom a szemkontaktust, látom, meddig képesek figyelni, tapasztalom az érzelmeik visszatükröződését. A mimikával, hangszínnel élményszerűvé tehetjük a gyermek számára az épp hallgatott mesét.

Ezeket a klasszikus meséket már ismerik a gyerekek vagy az óvodában találkoznak velük először?

A Hófehérkét, A hét kecskegidát, a Piroskát például sokan hozzák otthonról.

A klasszikus mesék valóban tele vannak erőszakkal?

Igaz, hogy vannak ilyenek, de számos olyat is tudok mondani, amiben nincs erőszak, például Fülesmackó, Rémusz bácsi meséi, Vuk, Süsü a sárkány. A TV- ben lévő mesék azok, amik tele vannak erőszakkal és agressziót szülnek. Nem kell gondolkodni, képzelődni, semmit nem kell, csak ülni és nézni az öldöklést, a gonosz szörnyetegeket...

Észre lehet venni, ha a gyerekek nem mesélnek otthon? Ha igen, ez miben nyilvánul meg?

Bizony, észre lehet venni! Ha nem hall, akkor az óvodában se köti le, nem figyel oda, nincs szókinccse, érzelmi intelligenciája, nem szereti a meséket, ezáltal később sem szeret majd olvasni.

A meséken kívül milyen műfaj jelenik még meg az óvodában?

Én, mint „régimódi” óvónéni szeretem Weöres Sándor, Gazdag Erzs, Tamkó Sirató Károly, Pákolitz István, Osváth Erzsébet, Zelk Zoltán verseit. A fiatalabbak közül például Czeglédi Gabriellának vannak nagyon jó versei. A témaválasztás az ünnepekhez, évszakokhoz, jeles napokhoz alkalmazkodik. Olyat választok, ami szintén az adott korosztálynak szól. Ismerni kell a gyerekeket, meg tudják-e tanulni, értik-e, amit mondanak. Fontos, hogy könnyen tanulható, jól rímelő versek legyenek. A mondókák ritmusa könnyen megjegyezhetővé teszi őket, nagy előnyük, hogy gyakran mozgással egybekötötték. Mi is próbálunk a verseinkhez, mondókáinkhoz, dalainkhoz különböző mozgást végezni. Így könnyebben megjegyezhető és a mozgást is fejleszti.

Nagyon szeretem még a diafilmeket. Nem mozog, nem beszél, csak a képet adja. Volt, hogy azt játszottuk, hogy ők mondták el a mesét a képek alapján. Ez emlékezetet, beszédkészséget, bátorságot, szókinccset fejleszt.

Ezen kívül minden csoportban vannak mesekönyvek, a gyerekek számára elérhető helyen, ezeket bármikor levehetik, nézegethetik, ha odahozzák, elmeséljük nekik. A kisebbek általában leporellókat nézegetnek, őket többnyire még csak a képek kötik le. A színes, szép képek által a benne lévő mese, vers is jobban érdekli őket. Sokan fognak kézbe könyvet a szép külső miatt.

Szoktunk szervezni bábszínházat, bábovit. Ezt is nagyon fontosnak tartom, mert irodalmi élményhez juttat. Egy-egy előadás alatt is meg lehet figyelni, ki az, akinek naponta mesélnek otthon. Aki ismeri a mesét, mint fogalmat, az együtt élt a történettel. A csoport zöme, sajnos, érzelemmentes arccal ücsörgött, nem kötötte le, nem érdekelte őket. Pedig általában humorosak is ezek az előadások.

Mikor kezdjük el az olvasóvá nevelést?

A mondókák az óvodán kívül is nagyon fontosak, főleg az anyagyermek kapcsolat alakulásában. Az ölbéli játékok, ringatók, altatók, mosdatók pont azt a testi közelséget nyújtják, amire egy ilyen kicsi gyereknek szüksége van. Pár hónapos kortól, de akár korábban is mondhatók ezek. Közös program anyával, érzelmi kötődés kialakítása.

Mi a baj a mai, modern mesékkel?

A mesének hatalmas fejlesztő szerepe van a gyerekeknél. Fejleszti többek között a nyelvi kifejező készséget, az artikulációs készséget, a képzeletet, a figyelmet, a fantáziát, a memóriát, a mondatképzést, a konfliktus megoldó képességet, stressz kezelést, értelmi fejlődést, a szociális kapcsolatokat, igazságérzetet, a mese megértését, bővíti a szókincset, segít új ismereteket szerezni, elősegíti a következtetések önálló, verbális megfogalmazását. Én ezeket a Bogyó és Babócsában nem találom.

Interjú a „modern” óvónővel

Melinda néni 2004 óta óvónő, a villányi óvodában 2015 óta dolgozik. Fogékony az újdonságokra, kisgyermekai révén megismerte a kortárs meseirodalmat, amelyet szívesen is épít be az oktató-nevelő munkába. Hiszi, hogy ezzel könnyebbé teszi az egészen kicsik számára a beilleszkedést az óvoda szabályai közé.

Milyen típusú meséket olvas a gyermekeknek?

Mese „foglalkozás” során igyekszem én is a klasszikus meséket mesélni, például A kismalac és a farkasok, a Három kismalac, A három kiscica.... A délutáni alvás előtt azonban inkább a mai meséket választom.

Választásainak mi az oka?

Így megismerik a klasszikus meséket, valamint az adott hét témájához kapcsolódó meséket. Arra is törekszem a délutáni meseolvasás alkalmával, hogy a gyerekek számára ismerős, általuk kedvelt meseszereplők is megjelenjenek. A mi csoportunkba nagyon kicsi gyerekek járnak, nekik szükségük van a biztonságra. Úgy gondolom, amikor látom, hogy például egy Bogyó és Babóca vagy egy Anna, Peti, Gergő könyv láttán felcsillan a kis szemük, talán sikerül egy kis otthoni hangulatot csempészni az óvodában töltött időszakba. Persze, ez a konkrét példa csak akkor állja meg a helyét, ha otthonról már ismerik ezeket a könyvsorozatokat.

Van, aki nem ismeri a meséket, aki az óvodában találkozik először a legtöbb történettel?

Ez nagyon változó. Vannak olyan mesék, amelyeket otthon még egyáltalán nem hallottak. Játékok során (puzzle, memória) azt tapasztalom, hogy ismerik, felismerik a meseszereplőket, de inkább a látott mesékből (TV, számítógép, DVD).

Hogy fogadják a gyerekek a mai/modern meséket?

Szeretik, megértik. Ezek olyan gyerekekről szólnak, mint amilyenek ők maguk. Olyan hétköznapi dolgok történnek ezekben a mesékben, amik akár velük is megtörténhetnek. Ilyen például az Anna, Peti, Gergő sorozat. Bogyó, Babóca és barátaik pedig mindig jó szándékúak, jószívűek, barátságosak és segítőkészek. Éppen olyanok, mint amilyené ezeket a gyerekeket nevelni igyekszünk, szeretnénk.

Észrevehető az otthoni meseolvasás hiánya? Ha igen, miben nyilvánul meg?

Egyértelműen észrevehető. Azoknak a gyerekeknek, akiknek nem vagy csak nagyon keveset mesélnek otthon, szegényes a

szókincsük, nehezen fejezik ki magukat. Aki otthon nem hall mesét, csak látja azt, nem olyan gazdag a fantáziája. A látott mesénél nem kell semmit elképzelnie. Mindent készen kap, a szöveget és a hozzá tartozó képsorokat is. Az ilyen gyereket nem köti le az olvasott mese, nem is hallgatják meg. Akiknek viszont olvasnak otthon, sokszor szó szerint tátott szájjal hallgatják a meséket.

A csoportszobában megtalálható könyveket leveszik maguktól a gyerekek?

Ez is változó. Van olyan, aki rendszeresen nézeget egy-egy könyvet, de mindig ugyanazt. Mások pedig egyáltalán nem veszik a kezükbe a könyveket. Van olyan a csoportban, akinél az édesanya nagyon alacsony iskolai végzettsége és a család rossz anyagi helyzete miatt otthon nem hall mesét, talán még mesekönyvet se lát. Ő előszeretettel nézegeti a szép, színes könyveket az óvodában.

Mikor kell elkezdeni az olvasóvá nevelést?

Minél előbb! A színes képeskönyvek felkeltik a gyerekek érdeklődését, szívesen nézegetik azokat. Ha együtt nézegetjük velük, kérdéseinkre hamar megmutatják, hol van a cica, maci, süni...Így már megismerik a mese szereplőit. Ha magát a mesét még nem is értik, megismerik a (mese)olvasás „dallamát”.

A felmérés helyszíne

A város, Villány

Felmérésemet Villányban végeztem el, hiszen már 9 éve, hogy itt élek, nagyobbik gyermekem itt jár óvodába, két év múlva pedig a kisebbik is csatlakozik hozzá.

Villány Baranya megyében, Pécestől 40km-re helyezkedik el. Ősidők óta lakott település, először a kelták, majd a rómaiak és a rácok lakták a vidéket. A 150 éves török uralom alatt a város népessége kipusztult, a népsűrűség 1697-ben 0,2 fő volt négyzetkilométerenként. A második mohácsi csata hőse, Savoyai Jenő (Prinz Eugen) eredményes helytállásáért cserébe megkapta Villányt, ahova a németországi Pfalzból telepítettek új családokat. Amikor rájöttek, hogy Villány lankái tökéletes szőlőterületet kínálnak, a település gyorsan benépesült. 1988-1992 között néhány bátor ember elhatározta, hogy főállásban fog borászni, így megkezdődött a privát szféra térnyerése Villányban. Villány 1987-ben egy nemzetközi zsűritől megkapta a "Szőlő és bor városa" címet, 2000-ben pedig elnyerte a városi címet. Villány lakossága 2017-ben 2361 fő volt.

A városban jelenleg 1 óvoda, 1 általános iskola, 1 középiskola és egy könyvtár üzemel.

A könyvtár

Villányban a könyvtár 1953-1988-ig a Művelődési Házban működött, ezt követően kapott külön épületet. A könyvtárállományt felduzzasztották és a könyvtári szolgáltatások is bővültek, lehetőség nyílt könyvek és folyóiratok olvasására és kölcsönzésére. 1989-től lépésről- lépésre pályázati segítséggel fejlődött tovább. Az intézmény 1991-től folyamatosan gyűjtötte és dolgozta fel a helytörténeti dokumentumokat Villányról, a legrégebbi írásos emlék 1821-ből származik. Az utóbbi évek azt mutatják, hogy Villány polgárainak kiemelten fontos a város múltjának megismerése. 2005-ben a Művelődési Ház valamint a Könyvtár összevonásra került, majd 2008-ban ismét leköltözött a Művelődési Házba.

A 2017-es évben hatalmas mennyiségű elavult könyvet vontak ki a leltárból, egészen pontosan 5834 kötetet, így a könyvtár állománya

2018.01.01.-jén 12.340 kötet volt. A beiratkozott olvasók száma 423 fő, amelyből 23 fő óvodás korú.

Az óvoda

Az óvoda csendes, nyugodt környezetben található, a Templomdomb lábánál. Ez a környezet alkalmas tapasztalatszerző sétákra, történelmi kincseink megismerésére. Ide járnak a Villány vonzaskörzetébe tartozó falvak gyermekei is, Palkonyáról, Ivánbattyánból, Villánykövesdről, Márokról. A csoportszobák, amelyek tökéletesen szolgálják a gyerekek kényelmét, és biztosítják a dolgozók számára a kiváló munkafeltételeket, világosak és tágasak, a termek díszítése esztétikus, praktikus. A gyermekeknek a német nemzetiségi oktatáson kívül, igény szerint lehetőségük van angolt tanulni, református illetve katolikus hittan foglalkozáson részt venni, lehetőséget biztosítanak továbbá a nemzetiségi táncsoporthoz, foci-tornacsapathoz, mazsorett csoporthoz való csatlakozásra.

„Olyan óvoda megteremtésére törekszünk, ahol szeretetteljes légkörben, testileg és lelkileg egészséges, harmonikus személyiségű, természet és hagyományokat tisztelő gyerekek nevelkednek.

Prioritással bír a:

- Gyermekközpontúság,
- Tehetséggondozó programok beindítása
- A múlt értékeinek megismertetése és tisztelete
- A természet tisztelete és megóvása
- Fogyatékkal élők elfogadása, a diszkrimináció-mentes elemek bevezetése
- Esélyegyenlőségre törekvés, integrált nevelés a HH, HHH és SNI-s gyermekek tekintetében
- A környezet kihívásaira megfelelő módon reagálni tudó, aktívan kommunikáló, cselekvésre kész gyermekek nevelése

- A családokkal való együttműködés
- A nemzetiségi identitástudat kialakítása²⁵.

A vers -mese, és szakkönyv ellátottság az óvodában jónak mondható, az ellátás folyamatos. A kellő számú német nyelvű gyermekkönyvek megfelelnek az életkori sajátosságoknak, ezeket a testvérvárosok ajándékként kapja az intézmény. A magyar nyelvű mesés-verses könyvek ellátottsága szintén jó, pótlásuk folyamatos. Az óvoda rendelkezik egy saját házi könyvtárral, amely főleg szakkönyveket tartalmaz, számuk eléri az 500 példányt. Ezeket bárki számára szívesen rendelkezésre bocsájtják.

Az óvodai nevelés feladatrendszerében kiemelt helyen szerepel az anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása. Hiszik, hogy a mese az értelmi, érzelmi, erkölcsi nevelés alappillére. A mondókákat, verseket, többnyire játékos mozgásokkal kapcsolják össze, ezek ritmusukkal, mozdulatukkal, a szavak egységével nagyban hozzájárulnak a gyermek érzelmi biztonságához és az anyanyelvi neveléshez. A mindennapos mesélés, verselés alatt, amely a gyermek mentális higiéniájának nélkülözhetetlen eleme, ügyelnek arra, hogy meghitt légkört teremtsenek, ezzel segítve a szoros érzelmi kapcsolat kialakulását. Az óvodában a mese, vers anyaga változatos, népi, klasszikus és kortárs irodalmi műveknek egyaránt helye van, az anyanyelvi nevelés gerince mégis a népmese, ezzel is ösztönözve a gyerekeket a hagyományok megőrzésére. A napi foglalkozások irodalmi anyagát a gyermekek életkora, fejlettségi szintje, érdeklődési köre mellett az évszakoknak megfelelően és az ezekhez kapcsolódó ünnepek figyelembevételével tervezik meg. Nem titkolt szándékuk a nyelvi ízlésformálás. Céljuk a 3-7 éves korosztály fejlesztése, anyanyelvük ápolása, irodalmi élmények pszichés kisugárzása, az

²⁵ Pedagógiai Program Villányi Kikerics Óvoda, Egységes Óvoda –Bölcsőde és Főzőkonyha, <http://kikericsovoda.hu/wp-content/uploads/2012/10/PP-2016.-m%C3%B3d.-n%C3%A9met-mell%C3%A9klettel-j%C3%B1.pdf>, letöltés ideje 2018.02.16.

értelmi biztonság, mint lelki szükséglet megteremtése, a személyiségük gazdagítása.

Az óvoda feladatának tartja, hogy megteremtsék a gyermek és az irodalom tudatos, aktív kapcsolatát, hogy felkeltsék a gyermeki érdeklődést, megalapozzák az irodalom szeretetét és olvasóvá neveljenek. Ezen kívül fontosnak tartják a beszéd- és a kifejezőképesség fejlesztését, a helyes és szép kiejtést, a hangsúlyozást, beszédritmust, szókincsfejlesztést.

Nem elhanyagolható szempont a gyermek és a szülő kapcsolata az irodalommal, ugyanis ha a családokban kialakul az olvasásnak egy olyan légköre, amelyben a felnőttek és a gyermekek és jól érzik magukat, közös örömeiket lelik a mesélésben, verselésben, vagy akár csak a képeskönyv nézegetésében, akkor kialakul bennük az igény, hogy az óvodai verseket és meséket is megismerjék. A mai világban azonban az a tapasztalat, hogy a családok kis hányadában jelentkezik ez az igény, így ezt a feladatot nagymértékben az óvoda vállalja magára. Próbálják a szülői igényeket formálni, az év során számos alkalommal lehet könyveket vásárolni, de akár kölcsönözni is. A gyermeki igény a bábozásban jelentkezik, ezt változatos bábok készítésével elégítik ki, illetve évente három alkalommal rendeznek a gyermekek számára BÁBOVI előadást.

A fejlesztés célja, hogy az óvodáskor végére jobban meglássák az összefüggéseket, bővüljön érdeklődési körük, követni tudják a hosszabb, bonyolultabb szerkezetű meséket, képesek legyenek elválasztani a mesét a valóságtól. A gyermek szívesen hallgasson mesét, sőt kezdeményezze is a mesemondást. Magától, szívesen meséljen, tisztán, természetes hanghordozással.

A legfontosabb azonban, hogy minden irodalmi ismeretnyújtás, legyen az mese, vers, mondóka, bábelőadás, az óvónőnek és a gyermeknek egyaránt közös örömforrás legyen.

Az óvoda elnyerte az EFOP-3.3.2-16 Kulturális intézmények a köznevelés eredményességéért című pályázatot, amelynek keretén belül szeptembertől elindulnak az állandó könyvtári foglalkozások az óvodások számára.

A felmérés módszertana

Ahogy Tóth Máté is írja a kutatás gyorsjelentésében, korábban nem igazán készült olyan átfogó olvasáskutatás, amely a 3-6 éves korosztályra is kiterjed, így hiánypótló kezdeményezés volt a 2017-ben megvalósult projekt, amely az EFOP-3.3.3-VEKOP-16-2016-00001 „Múzeumi és könyvtári fejlesztések mindenkinek” pályázati konstrukció keretein belül, „Az én könyvtáram” címmel valósult meg.

Kutatásában²⁶ leírja, hogy sokáig nem foglalkoztak érdemben az olvasni nem tudó korosztály olvasási szokásaival, de miután ráébredtek, hogy a gyermekkori meseolvasás nagyban hozzájárul ahhoz, hogy a gyermekből később milyen olvasó válik, sorra születtek meg szakirodalmak, a témát több szemszögből vizsgálva. A legismertebb mű, amelynek tartalmát, alapgondolatait az informatikus-könyvtáros hallgatók oktatásában is felhasználgák, Bruno Bettelheimtől A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek. Bettelheim könyve igazolja, hogy a mese, mondóka, ének hallgatása erősen befolyásolja a személyiség fejlődését. Bár ebben a korban még nem kifejezetten olvasásról beszélünk, hanem inkább egy úgynevezett alapozó szakasról, amikor a gyermekek megtanulják a helyes hangsúlyozást, kiejtést, bővül, fejlődik a szókincsük, kialakul a nyelvi tudatosság.

„A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár az EFOP-3.3.3-VEKOP-16-2016-00001 „Múzeumi és könyvtári fejlesztések mindenkinek” pályázati

²⁶ Tóth Máté: A 3-17 éves korosztály olvasási szokásai egy országos reprezentatív felmérés eredményei innen: <http://www.fszek.hu/azenkonyvtaram> letöltés ideje: 2018.02.01.

konstrukció keretében „Az én könyvtáram” című kiemelt projekt megvalósításával kapcsolatban nyílt pályázaton választotta ki a Psyma Hungary Kft-t, amelynek feladata az adatfelvétel szervezése, lebonyolítása, menedzselése volt.²⁷ A kérdőívek összeállítását, és a mintavétel szempontrendszerének kidolgozását Tóth Máté végezte, a projekt belső munkatársaival és az „Olvasáskultúra-fejlesztés támogatása” módszertani szakmai műhely tagjaival karöltve. Hogy a kutatási eredményeken bemutathatóak legyenek a regisztrált változások, igyekeztek figyelembe venni és felhasználni az elmúlt évek felméréseinek kérdéseit, kiegészítve pár új kérdéssel is, bízva abban, hogy azok idővel állandó helyet kapnak a hazai olvasáskutatásban.

Mivel a vizsgálat nagyon széles korosztályban készült, így az összehasonlíthatóság érdekében a kérdések azonosak voltak, de más nyelvezettel készültek. A 10 éven aluli gyermekeknél a szülő volt a válaszadó, a nagyobb korcsoport pedig maga válaszolt a kérdésekre.

Négy kategóriát határoztak meg, az első a betöltött 3, 4 és 5 évesek voltak, azaz az óvodások. A második korcsoport a kisiskolások, vagyis a betöltött 6, 7, 8, 9 évesek, őket követték a felső tagozatos diákok (betöltött 10, 11, 12, 13 évesek), végül pedig a 14, 15, 16, 17 éves középiskolások.

A felmérésben ún. sétás módszerrel választották ki az interjúalanyokat, amely azt jelenti, hogy egy meghatározott útvonalon, egy szabályrendszernek megfelelően, személyesen csöngettek be a kérdezőbiztosok az otthonokba, ahol először a szülőnek tettek fel kérdéseket, pl. iskolai végzettségre, havi jövedelemre vonatkozóan, ezután 10 éven aluli gyermekeknél a szülővel folyt tovább a beszélgetés, az idősebb korosztály pedig maga válaszolt a feltett kérdésekre.

²⁷ Tóth Máté: A 3-17 éves korosztály olvasási szokásai egy országos reprezentatív felmérés eredményei, 7.p

A felméréshez összesen 121 települést választottak ki, ebbe beletartozott Budapest, az összes megyeszékhely és számos kisebb város és község. A megkérdezettek száma 1502 fő volt, minden korcsoportban 350-350 fő körüli válaszadóval. A felmérés 2017. szeptember 11-25. között zajlott, a gyorsjelentés október 5.-én készült el.

Dolgozatomban a négy korcsoport közül a legelsőt választottam, az óvodáskorú gyermekeket, tehát a betöltött 3, 4, 5, 6 éveseket. Kíváncsi voltam, hogy kisvárosi szinten mennyi a hasonlóság az országos felmérés eredményeivel, hogy valóban befolyásolja-e az olvasási szokásokat a szülők végzettsége, a családok szociális háttere, illetve, hogy hol tartanak a mi ovisaink az olvasóvá nevelésben.

Az óvodás korú gyermekek olvasóvá nevelésével kapcsolatos adatgyűjtést a villányi Kikerics Óvodában végeztem el, kérdőíves formában, 2018 februárjában. Az öltözőkben minden gyermek jelére tettem egy kérdőívet, amelyet a szülőknek kellett kitölteni, a gyűjtődoboz pedig jól látható helyre került a folyósóra, talán ennek köszönhető (és az óvodavezető, óvónők maximális segítőkészségének), hogy alig egy hét alatt visszajött szinte az összes példány. A kérdőívben 29 kérdés szerepelt, ebből 26-nál előre megadott válaszlehetőségek közül kellett egyet vagy esetenként többet megjelölni, 3 kérdésre pedig magának a kitöltőnek kellett a választ megfogalmazni. A legtöbb kérdést a fent említett 2017-es felmérésből választottam, hogy egyértelmű és hiteles legyen az összehasonlítás. Összesen 101 kérdőívet osztottam ki, ebből 94 darab érkezett vissza, amely 93%-os válaszadási arány. Ez elég jó eredménynek mondható, viszont rengeteg volt a hibásan vagy hiányosan kitöltött dokumentum. Ami meglepő, hogy többségében a magasabb iskolai végzettségű szülők voltak azok, akik több kérdést üresen hagytak, hanyag módon válaszoltak. Természetesen olyan is előfordult, hogy az alacsony iskolai végzettségű anyuka – valószínűleg - nem tudta értelmezni a

kérdőív több pontját, de általánosságban elmondható, hogy ők már-már kínosan odafigyelve válaszoltak.

A felmérés során nagyon sok meglepő dologgal találkoztam, mind pozitív, mind negatív értelemben, ezeket az alábbiakban részletezem.

A kérdőívek kiértékelése

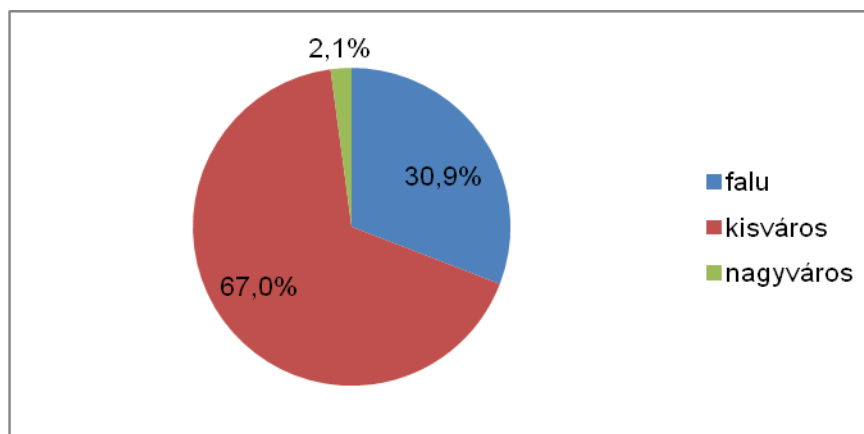
Demográfiai jellemzők

Az óvodába tehát 101 gyermek jár, ez korcsoportos bontásban így néz ki:

Korosztályok	Fő
3 évesek	27
4 évesek	24
5 évesek	25
6 évesek	25
	101

Látható, hogy nagyjából arányosan oszlanak el a korosztályok, ez az adatgyűjtés szempontjából is kedvező, hiszen egy 6 évesnek is már egészen mások lehetnek az olvasási szokásai, mint egy 3 évesnek, így nem befolyásolja negatív irányba az eredményt valamelyik korcsoport túlsúlya.

A 101 főből 68 fő villányi lakos, 31 gyermek a környező falvakból jár az óvodába, mint Ivánbattyán, Márok, Palkonya, Nagyharsány, Villánykövesd, 2 fő pedig a Villánytól 15km-re fekvő Siklóson lakik.

Nemek tekintetében a lányok javára billen a mérleg, 56 leány és 45 fiú jár az intézménybe, a fiús családok azonban aktívabbak voltak az adatgyűjtésben, 51-en válaszoltak a kérdésekre, míg a lányos anyukák csak 43-an. A 94 válaszadó szülőből mindössze kettő volt férfi, tehát 97,9%-ban a nők töltötték ki a kérdőívet. Ez valószínűleg annak köszönhető, hogy inkább az anyukák viszik a gyermekeket az óvodába, az ő kezükbe került előbb a kérdőív, ez a téma talán a nőkhöz áll közelebb, illetve, ahogy később kiderül, a gyermekek olvasási szokásait is az édesanyák ismerik jobban.

A megkérdezettek 94,7%-a élettársával, házastársával neveli a gyermekét, 5,3%-uk egyedül. A „Mi az ön szerepe a családban?” kérdésre egy esetben érkezett a nevelőszülő válasz, 91 esetben az édesanya, 2 esetben az édesapa.

A szülők legmagasabb iskolai végzettségére vonatkozó kérdésekre a válaszok százalékos formában így alakultak:

	Férfiak	Nők
Kevesebb, mint 8 osztály	0,0%	3,2%
Általános iskola, 8 osztály	9,0%	12,8%
Szaktanácsképző, szakiskola	48,3%	24,5%
Érettségi szakképesítéssel (szakközépiskolai, technikum)	15,7%	14,9%
Gimnáziumi érettségi	6,7%	3,2%
Felsőfokú szakképesítés	4,5%	12,8%
Főiskola, egyetem	15,7%	28,7%
Nem válaszol	0,0%	0,0%
	100,0%	100,0%

Számomra meglepő módon mindenki válaszolt a kérdésre, de még megdöbbenőbb volt, hogy az országos felméréssel ellentétben a nőknél magasabb azok száma, egészen pontosan 3,2%, aki a 8 osztályt sem végezte el (ez 3 főt jelent), és 12,8% (azaz 12 fő), akinek mindössze általános iskolai végzettsége van. Ami viszont mindkét kutatásra igaz, hogy a férfiaknál a legtöbben szakmunkásképzőt, szakiskolát végeztek, számuk majdnem kétszer annyi, mint a nőké. Felsőfokú szakképesítéssel azonban a nők rendelkeznek nagyobb számban, összesen 38,5%, míg a férfiaknak csak 20,2%-a.

A foglalkozások tekintetében így alakultak az arányok:

	Férfiak	Nők
Szellemi munkát végez	27,0%	36,2%
Fizikai munkát végez	73,0%	26,6%
Nyugdíjas	0,0%	0,0%
Inaktív (pl. gyes, gyed, háztartásbeli)	0,0%	29,8%
Munkanélküli	0,0%	4,3%
Tanuló	0,0%	1,1%
Nem tudja / nem válaszol	0,0%	2,1%
	100,0%	100,0%

A válaszadók között egyáltalán nem volt nyugdíjas, tanuló csak 1 fő, a válaszadást pedig ketten tagadták meg. Biztató, hogy mindössze 4 fő munkanélküli van a 94 kitöltő közül. A fizikai munkát végzők között magasan felülprezentáltak a férfiak (65 fő), viszont a szellemi munkát végzők között alig maradnak le a nőktől, mindössze 10 fő a különbség köztük. Elég magas számban vannak jelen az inaktívak, de kizárólag a nők között, ebben a térségben nem jellemző, hogy az apuka marad otthon a gyerekekkel, illetve most már a gyermek egyéves kora után az édesapa is folytathat kereső tevékenységet a GYED mellett, erre azonban a kérdőívben nem tértem ki külön, így tényleges információm nincs erre vonatkozóan.

A szülők életkorát intervallumokban adtam meg, amelyek a következőképpen alakultak:

- 17-21 éves korig
- 22-26 éves korig
- 27-30 éves korig
- 31-35 éves korig
- 36-40 éves korig
- 40 év fölött

Mindkét nemnél a 40 év fölöttiek vannak túlsúlyban, egészen pontosan a nőknél 27,7% (26 fő), a férfiaknál 37,1% (33 fő). Tóth Máté kutatásában az átlagéletkor 38,9 volt, amely szintén egészen közel van a negyvenes korosztályhoz. Először azt gondoltam, hogy az alacsony iskolai végzettségűek köréből került ki a fiatalabb korosztály, mivel nem tanulnak tovább, inkább gyereket vállalnak, de meglepő módon a 22-26 és a 27-30 éves korosztály zömét a felsőfokú végzettségűek adják. Akik alapfokú képesítéssel rendelkeznek, pár kivételtől eltekintve, mind a negyvenes korosztályt alkotják, a középfokú végzettséggel rendelkezők pedig jellemzően harmincasok.

A következő kérdés a családok anyagi helyzetére vonatkozott, a kérdést szintén Tóth Máté kutatásából emeltem át. Én is négy jövedelmi kategóriát határoztam meg, amelybe az adózás utáni, összes bevételt kértem beleszámítani. A válaszadást 12-en tagadták meg, amely 12,8%. Itt többen voltak, akik -bár volt ilyen opció-, nem azt jelölték be, hogy „nem tudom/nem válaszolok”, egyszerűen üresen hagyták a jelölőnégyzeteket. Ezeket a válaszokat úgy vettem, mintha bejelölte volna a fent említett válaszlehetőséget.

Jövedelmi viszonyokra vonatkozó adatok		
Kevesebb, mint 100.000 forint	10	10,6%
100.000-200.000 forint között	23	24,5%
200.000-300.000 forint között	28	29,8%
300.000-400.000 forint között	5	5,3%
400.000 forint fölött	16	17,0%
Nem tudja/nem válaszol	12	12,8%
	94	100,0%

A válaszadó családok 29,8%-a rendelkezik havi 200-300 ezer forint közötti jövedelemmel, 17%-uk, pedig több, mint 400.000 forintot keres havonta. Ami számomra elkésérítő, hogy több szülő, aki 100.000 forint alatti összegből él meg havonta, azok köréből került ki, akik egyedül nevelik a gyermeküket, gyermekeiket. Itt is igaz Tóth Máté feltételezése, miszerint azok, akik megtagadták a válaszadást, valószínűleg a magasabb jövedelmi kategóriába tartozhatnak, hiszen (az én felmérésemben is) a többi kérdésre adott válaszuk a legfelső jövedelmi kategóriára jellemző tartalmúak.

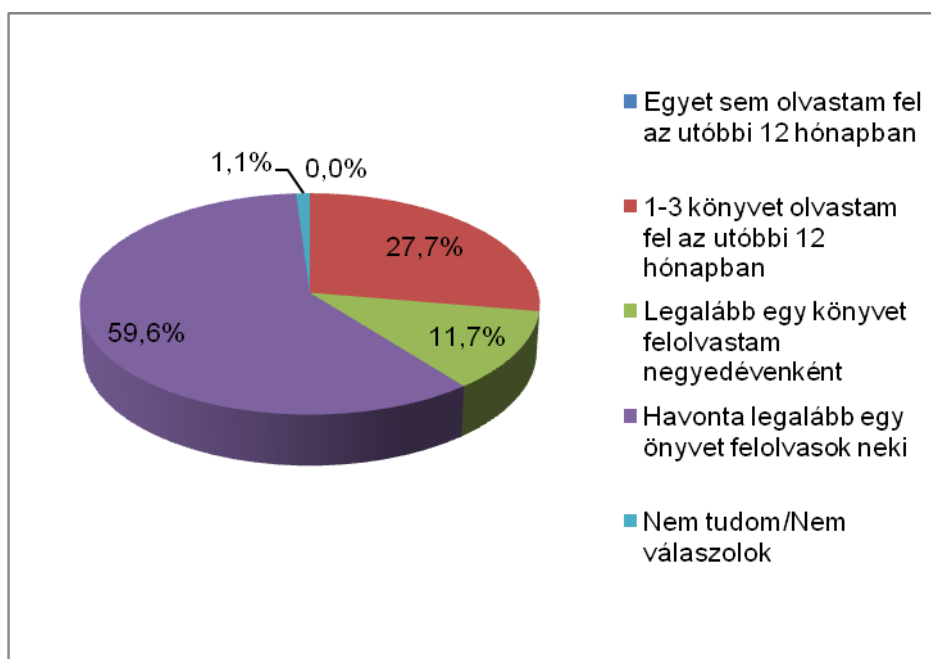
Demográfiai szempontból az utolsó kérdés a gyermekek számára vonatkozott. A legtöbb családban 2 gyermek van, ők a teljes csoport 46,8%-át teszik ki. Egy gyermekkel a válaszadók 31,9%-a, három gyermekkel 17,0%-a, négy gyermekkel pedig 3,2%-a rendelkezik. Érdekesség, hogy az egyik válaszadónak 6 gyermeke van.

Eredmények

A kérdőív további részében az olvasási szokásokkal, a könyvtártcagsággal és az otthon megtalálható médiaeszközökkel kapcsolatban tettem fel kérdéseket, amelynek nagy részét szintén az országos kutatásból emeltem át, hogy minden tekintetben összehasonlíthatóbb eredményeket kapjak.

Arra kértem a kitöltőket, hogy a további kérdéseket az a szülő válaszolja meg, aki jobban ismeri a gyermeke(i) olvasási szokásait. Ez mindössze egy esetben volt az apa, itt a másik szülő iskolai végzettsége kevesebb, mint 8 általános, az apukáé középfokú, így talán érhető is ez a felállás.

A következő kérdés arra vonatkozott, hogy az elmúlt 12 hónapban milyen gyakorisággal olvastak mesét a gyerekeknek. A szülők 59,6%-a havonta legalább egy könyvet felolvasott a gyermekének, amely véleményem szerint nagyon jó arány. Külön örülök, hogy nem volt olyan, legalábbis a kérdőív alapján, aki egy könyvet sem olvasott fel az elmúlt egy évben. Azoknak a száma viszont, akik negyedévente vagy ritkábban olvasnak egy-egy könyvet, elég magas, 39,4%! Egy ember nem válaszolt a kérdésre.

Az országos felméréshez képest sokkal örömtelibb a helyzet, ugyanis ott 30% feletti volt azok aránya, akik egy könyvet sem olvastak fel az utóbbi 12 hónapban. Azok, akik havonta legalább egy könyvet felolvastak, a megkérdezetteknek kicsit több, mint 20%-át tették ki, míg az én felmérésemben ez az arány majdnem 60%.

Tóth Máté a gyerekek olvasásának gyakoriságát a szülők demográfiai jellemzői alapján is megvizsgálta. Mivel az én

kutatásomban közel 99%-ban az édesanya volt az, aki jobban ismerte a gyermeke olvasási szokásait, tehát biztonsággal kijelenthető, hogy a korábban említett egy esettől eltekintve az anyuka mesél a gyermekének, így én csak az édesanya demográfiai jellemzői alapján készítettem el a táblázatot.

Anya	Egyet sem olvastam fel az utóbbi 12 hónapban	1-3 könyvet felolvastam az utóbbi 12 hónapban	Legalább egy könyvet felolvastam negyedévenként	Havonta legalább egy könyvet felolvasok neki	Nem tudom/nem válaszolok	
alapfok	0,0%	8,5%	4,3%	3,2%	0,0%	16,0%
középfok	0,0%	14,9%	2,1%	25,5%	0,0%	42,6%
felsőfok	0,0%	4,3%	5,3%	30,9%	1,1%	41,5%
	0,0%	27,7%	11,7%	59,6%	1,1%	100,0%

A táblázat jól igazolja Tóth Máté felvetését, miszerint az alapfokú végzettségű szülők gyermekeinek kisebb esélye van olvasóvá válni, mint a felsőfokú végzettséggel rendelkező szülőkének. Valóban igaz, hogy a felsőfokú végzettséggel rendelkező szülők gyakrabban olvasnak a gyerekeknek, ezt szépen mutatják a százalékok is, szinte kísérteties a hasonlóság a két felmérés között. A hipotézisem szempontjából ez a megállapítás szignifikáns.

Az országos kutatás szerint a szülők foglalkozása és az olvasási aktivitás között is erős összefüggések vannak, nézzük az édesanya foglalkozása szerint, a mi esetünkben, hogy alakulnak az arányok.

	Egyet sem olvastam fel az utóbbi 12 hónapban	1-3 könyvet felolvastam az utóbbi 12 hónapban	Legalább egy könyvet felolvastam negyedévenként	Havonta legalább egy könyvet felolvasok neki	Nem tudom /n.v.	
Szellemi munka	0,0%	5,3%	4,3%	26,6%	0,0%	36,2%
Fizikai munka	0,0%	16,0%	0,0%	10,6%	0,0%	26,6%
Inaktív	0,0%	6,4%	3,2%	20,2%	0,0%	29,8%
Munkánélküli	0,0%	0,0%	4,3%	0,0%	0,0%	4,3%
Tanuló	0,0%	0,0%	0,0%	1,1%	0,0%	1,1%
Nem válaszol	0,0%	0,0%	0,0%	1,1%	1,1%	2,1%
	0,0%	27,7%	11,7%	59,6%	1,1%	100,0%

A gyorsjelentésben leírtakkal ellentétben, ahol a második válasz volt túlsúlyban, itt azok vannak nagyobb számban, akik havonta legalább egy könyvet felolvastak a gyermeküknek az utóbbi egy évben. Az ő arányuk a fizikai munkát végzők másfélszerese, tehát a szellemi foglalkozású anyák gyermekeinek másfélszer több esélye van később olvasóvá válni. Magas számban vannak jelen az inaktívak is, olvasási gyakoriságuk a szellemi munkát végzőkéhez közelít.

A következő kérdés értelmezése nagyon sok kitöltőnek okozott gondot, ugyanakkor véleményem szerint nagy számban voltak azok, akik lustaságból nem töltötték ki végig a táblázatot. Az országos felmérésből átvett kérdés így hangzott: „Hol és mikor (milyen alkalmakkor) szokott könyvet olvasni gyermekének?” A válaszokat egy gyakorisági skálán lehetett bejelölni, egyes olvasási helyszínek, alkalmak viszonylatában. Aki egyik választ sem jelölte meg vagy hiányosan töltötte ki a sorokat, automatikusan a „Nem válaszol” oszlopba került. Azonban táblázatom így is igazolja az országos felmérés eredményeit.

Hol és mikor szokott könyvet olvasni gyermekének?					
	Soha	Néha előfordul	Gyakran előfordul	Nem válaszol	
Otthon, hétköznap, napközben	5,3%	47,9%	36,2%	10,6%	100,0%
Otthon, hétköznap, esténként	4,3%	2,1%	77,7%	16,0%	100,0%
Otthon, hétvégén	1,1%	20,2%	62,8%	16,0%	100,0%
Könyvtárban	59,6%	10,6%	4,3%	25,5%	100,0%
Utazás közben	34,0%	29,8%	9,6%	26,6%	100,0%
Szünidő, nyaralás, üdülés alatt	7,4%	27,7%	41,5%	23,4%	100,0%
Egyéb alkalmakkor	7,4%	28,7%	27,7%	36,2%	100,0%

Ahogy itt is várható volt, a legnépszerűbb időszak az olvasásra a hétköznap esték (77,7%), a hétvégék (62,8%) és a szünidő (41,5%). Ahogy láttuk, kutatásomban nagy arányban vannak jelen az inaktív szülők, úgy gondolom, ez az oka annak, hogy az országos gyorsjelentéssel ellentétben a hétköznap esti meseolvasás is elég gyakori, a maga 36,2%-ával. Hétköznap esténként a megkérdezettek 77,7%-a mesél a gyermekének, ez a legnépszerűbb időszak. Kisgyermekes esetében ez az esti mese ideje, a szülők ilyenkor tudnak időt szánni az olvasásra, a gyerekekkel való foglalkozásra. Tóth Máté is leírja, hogy ebben a korban a könyvtár jelentősége elenyésző, mindössze 4,3% jelölte azt, hogy gyakran előfordul, hogy ott olvasnak mesét. Ennél valóban nagyobb a száma azoknak, akik utazás közben mesélnek, bár az is elenyésző, akárcsak az országos jelentésben.

Arra a kérdésemre, hogy, amennyiben olvasnak mesét, ki választja ki a könyvet, 62-en írták, hogy a gyermek, 7 esetben a szülő, 25 esetben pedig közösen választanak olvasnivalót.

A meseolvasás gyakoriságára vonatkozó kérdést is feltettem, miszerint „Milyen gyakran mesél gyermekének?” A válaszlehetőségek: naponta, hetente 1-2 alkalommal, havonta, ritkábban, soha. A válaszadók több, mint a fele, 51,1% az, aki naponta mesél, 36,2%

hetente 1-2 alkalommal, és fej-fej mellett 6,4% azok aránya, akik havonta vagy ritkábban olvasnak mesét a gyerekeknek.

Milyen gyakran mesél gyermekének?	
Naponta	51,1%
Hetente 1-2 alkalommal	36,2%
Havonta	6,4%
Ritkábban	6,4%
Soha	0,0%
	100,0%

Olvasói ízlés

Az olvasói ízlésre vonatkozóan négy kérdést tettem fel, ebből 3 szerepelt az országos felmérésben is. Ezekből tudunk következtetni arra, hogy jellemzően milyen típusú könyveket olvasnak fel a szülők a gyermekeknek.

El is érkeztünk a számomra legizgalmasabb kérdéshez: „Melyik az a könyv, amelyet (amelyeket) jelenleg olvas a gyermekének, (vagy ha most nem olvas) melyiket olvasta legutóbb?” A válaszadási arány magasan felülmúlta a várakozásaimat, bár itt is volt egy-két zavaros válasz, például voltak, akik nem cím szerint nevezték meg a könyvet, hanem csak annyit írtak, hogy képeskönyv, mondókás könyv, mesekönyv. Ezeket a válaszokat figyelmen kívül hagytam. Viszonylag kevesen jelölték meg a szerzőt is, többségében csak a címetek tüntették fel, de így is teljes mértékben elfogadható volt a válasz. Azokat a meséket, amelyek több részből állnak, mint például a Bogyó és Babóca, én is összevontam, így szerepelnek a táblázatban. Az eredmény nem volt meglepő számomra, annál inkább elkeserítő. Míg az országos felmérésben a leggyakrabban említett 10 könyvből 7 klasszikus, addig az én felmérésemben a mai modern mesék foglalják el az első helyeket. Nézzük a különbségeket.

A könnyebb átláthatóság érdekében, íme az országos felmérés eredménye:

	Cím	Említés	Az összes megkérdezettek százalékában²⁸
1.	Bogyó és Babóca	36	9,84%
2.	Magyar népmesék	13	3,55%
3.	Anna és Peti	12	3,28%
4.	Micimackó	10	2,73%
5.	Hófehérke és a hét törpe	9	2,46%
6.	Thomas a gőzmozdony	6	1,64%
7.	Csipkerózsika	5	1,37%
8.	Grimm mesék	5	1,37%
9.	A kis hableány	4	1,09%
10.	Minden napra egy mese	4	1,09%
11.	Mirr Murr kalandjai	4	1,09%
12.	Öreg néne őzikéje	4	1,09%
13.	Piroska és a farkas	4	1,09%
14.	VUK	4	1,09%

És az általam elvégzett kutatás eredménye:

	Cím	Említés	Az összes megkérdezettek százalékában
1.	Bogyó és Babóca	37	39,4%
2.	Anna, Peti, Gergő	35	37,2%
3.	Boribon	26	27,7%
4.	Barátnóm, Bori	13	13,8%
5.	Kipp-kopp	6	6,4%
6.	Micimackó	5	5,3%
7.	Hófehérke és a hét törpe	4	4,3%
8.	Dzsungel könyve	3	3,2%
9.	Disney könyvek	3	3,2%
10.	Biblia	2	2,1%
11.	Magyar népmesék	2	2,1%
12.	Szutyeev: Vidám mesék	2	2,1%
13.	Piroska és a farkas	1	1,1%
14.	Grimm mesék	1	1,1%

²⁸ Tóth Máté: A 3-17 éves korosztály olvasási szokásai egy országos reprezentatív felmérés eredményei, 23.p

Mindkét táblázatban Bartos Erika Bogyó és Babóca sorozata áll az élen, és az Anna, Peti, Gergő sorozat is nagy népszerűségnek örvend. Országos szinten második helyen szerepel a Magyar Népmesék, kistérségi szinten viszont lecsúszott a 11. helyre, mindössze ketten említették. Amely mű mindkét listában ott van, említések számától függetlenül, a Micimackó, a Hófehérke és a hét törpe, Grimm mesék és a Piroska és a farkas. Hárman említették a Disney könyveket, sajnálom, hogy címeiket nem jelölték meg, lehet, hogy abban is lett volna egyezés, például a Kis Hableánnyal. Örömteli viszont, hogy ketten is megjelölték a Bibliát, itt véleményem szerint képes gyermekbibliára gondolhattak a szülők. Megjelenésüket befolyásolhatja, hogy az óvodában már egészen kiscsoportos kortól lehetőség van református illetve katolikus hitoktatásra járni, ezt a lehetőséget elég sokan igénybe is veszik.

Szerzők tekintetében kisebb volt a válaszadási arány, és 22-en válaszolták, hogy nincs kifejezetten kedvenc írójuk, a lényeg, hogy a mese története magával ragadja a gyermeket. Említés szerinti bontásban, először Tóth Máté kutatásnak eredménye:

	Szerző	Említés	Az összes megkérdezettek százalékában²⁹
1.	Benedek Elek	28	7,65%
2.	Bartos Erika	27	7,38%
3.	Grimm testvérek	17	4,64%
4.	Disney	10	2,73%
5.	Marék Veronika	8	2,19%
6.	Hans Christian Andersen	7	1,91%
7.	Csukás István	7	1,91%
8.	Lázár Ervin	5	1,37%
9.	Fekete István	4	1,09%
10.	A. A. Milne	4	1,09%

²⁹ Tóth Máté: A 3-17 éves korosztály olvasási szokásai egy országos reprezentatív felmérés eredményei, 24.p

Az általam végzett felmérés legnépszerűbb szerzői:

	Szerző	Említés	Az összes megkérdezettek százalékában
1.	Bartos Erika	42	44,7%
2.	Marék Veronika	18	19,1%
3.	Janikovszky Éva	6	6,4%
4.	Grimm testvérek	6	6,4%
5.	Hans Christian Andersen	5	5,3%
6.	Benedek Elek	4	4,3%
7.	A.A. Milne	1	1,1%
8.	Kádár Annamária	1	1,1%
9.	Csukás István	1	1,1%
10.	Berg Judit	1	1,1%

Általánosságban elmondható, hogy a szerzők között sok az egyezés, mindkét táblázatban szerepel Bartos Erika, Marék Veronika, Benedek Elek, A. A. Milne, Csukás István, Andersen és a Grimm testvérek is. 10 szerzőből 7 azonos, még ha a népszerűségi sorrend más is, ez mindenképpen figyelemre méltó. A legutóbb olvasott könyvek tekintetében is helytálló a fenti eredmény, a könyvcímek egybevágnak a kedvelt szerzőkkel (Bartos Erika: Bogyó és Babóca, Anna, Peti, Gergő és Marék Veronika: Boribon). Ezzel kapcsolatban muszáj itt megemlítenem a 21-es kérdést, amely úgy hangzott: „Melyik műfajt részesíti előnyben?” Három válaszlehetőséget adtam meg: klasszikus mesék, mai/modern mesék, mindkettő. Bár a kapott eredmény igazolja azt, amit látunk, hogy a modern mesék kerültek előtérbe, mégsem volt annyira megdöbbenő a különbség az adott válaszok között, mint a táblázatok sorrendje. A 94 emberből 44-en jelölték meg a mai/ modern meséket, 39-en a klasszikus történeteket, és mindössze 11-en mindkettőt. A legutóbb olvasott könyvek listája mindenesetre nem támasztja alá a 41%-nyi klasszikus mesét kedvelő szülő jelenlétét.

A kedvelt műfajokkal kapcsolatos kérdéseknél kicsit változtattam a válaszlehetőségeken, kivettem azokat a kategóriákat, amelyek a korosztályra vonatkozóan nem relevánsak, mint például a horror, sci-fi, tini regény, vámpírregény.

Milyen témájú könyveket olvas?		
	Fő	Százalék
mesék, meseregények	83	88,3%
mondókák (ringatók, ölbéli játékok)	52	55,3%
képeskönyvek, lapozók	43	45,7%
versek, gyermekverseny	32	34,0%
találós kérdések	5	5,3%
tudományos, ismeretterjesztő művek	5	5,3%
szórakoztató regény	3	3,2%
kalandregény	2	2,1%
egyéb:	1	1,1%

A közvéleménykutatáshoz hasonlóan egyértelműen mesék, meseregények, képeskönyvek, a gyermekversek és a mondókák, ringatók, ölbéli játékok a legnépszerűbbek. Az egyéb kategóriát, csakúgy, mint az országos felmérésben, kevesen (mindössze egy alkalommal) jelölték meg, de én szintén az „állatos” választ kaptam. Meglepett a regények jelenléte, még ha csak kevés számban is, és bár arra vonatkozó információom nincs, hogy ezek mekkora terjedelmű és mennyire komoly hangvételű regények, kicsit korainak tartom a felolvasásukat a 3-6 éves korosztályban.

Könyvtárhasználat

A kérdőív következő részében a szülők és a gyermekek könyvtárhasználati szokásaival kapcsolatban tettem fel négy kérdést. Ebből 3 esetben előre meghatározott lehetőségek közül választhattak, egy esetben pedig saját szavaikkal kellett kifejtetni a véleményüket. Mivel az édesanyák közel 84%-a közép- vagy felsőfokú végzettséggel

rendelkezik, bíztam benne, hogy hasonlóan magas arányban lesznek jelen, mint könyvtártagok is. Ezen kívül érdekelt, hogy a szülők iskolai végzettsége befolyásolja-e azt, hogy a gyermeket beíratják-e a könyvtárba vagy sem. A vizsgált korosztály nagyon fiatal, így feltételeztem, hogy a gyermekek nagy része nem járt még könyvtárban és nem is tag. A megkérdezett szülők közül, azon belül is az édesanyák 5,3%-a soha nem volt könyvtártag, 54,3% most nem tag, de régebben az volt, 33% jelenleg tag egy könyvtárban, 3,2% pedig jelenleg tag több könyvtárban. A válaszadást 4,3% tagadta meg.

. Az alapfokú végzettségű édesanyák 33%-a sosem volt könyvtártag, míg ez a közép- és felsőfokú iskolát végzett anyák esetében 0%-0%. Az alapfokú végzettségű anyák 6,7%-ban, a középfokú végzettségűek 30%-ban, a felsőfokú végzettséggel rendelkezők 46,2%-ban könyvtártagok. Azok aránya, akik jelenleg több könyvtárban tagok, 7,7%.

Édesanya végzettsége	Soha nem volt tag	Most nem tag, de régebben az volt	Jelenleg tag: egy könyvtárban	Jelenleg tag: több könyvtárban	Nem válaszol	Összesen
Alapfok	33,3%	60,0%	6,7%	0,0%	0,0%	100,0%
Középfok	0,0%	60,0%	30,0%	0,0%	10,0%	100,0%
Felsőfok	0,0%	46,2%	46,2%	7,7%	0,0%	100,0%

A gyermekekre vonatkozó adatok táblázatba rendezve a következőképpen alakultak:

	Fő	Százalék
Soha nem volt könyvtári tag	72	76,6%
Most nem tag, de régebben az volt	1	1,1%
Jelenleg tag: egy könyvtárban	20	21,3%
Jelenleg tag: több könyvtárban	0	0,0%
Nem tudja/Nem válaszol	1	1,1%
Összesen:	94	100,0%

Ahogy azt feltételeztem, magasan felülprezentáltak azok a gyermekek, akik még soha nem jártak könyvtárban, 76,6%. Viszont biztató, hogy – két gyermektől eltekintve – a többiek jelenleg is könyvtártagok. A család szocializációs szerepe ebben a témában is vitathatatlan, ugyanis ahogy az országos felmérésben, úgy az én kutatásomban is bebizonyosodott, hogy erőteljes összefüggés van a szülők iskolai végzettsége és a gyermekek könyvtártagsága között.

Édesanya végzettsége	A gyermek soha nem volt tag	A gyermek most nem tag, de régebben az volt	A gyermek jelenleg tag: egy könyvtárban	Nem válaszol	Összesen
Alapfok	93,3%	0,0%	6,7%	0,0%	100,0%
Középfok	75,0%	2,5%	22,5%	0,0%	100,0%
Felsőfok	71,8%	0,0%	25,6%	2,6%	100,0%

Az alapfokú végzettséggel rendelkező anyák gyermekei 93,3%-ban soha nem voltak könyvtártagok, ez az arány a középfokú végzettségűeknél 75%, a felsőfokú végzettségűeknél 71,8%. Látható, hogy ahogy növekszik az iskolázottság, úgy csökken azon gyermekek száma, akiket még nem írtak be a könyvtárba. Ugyanilyen arányban nő azok száma is, akik jelenleg könyvtártagok, az alapfokú végzettségű anyák esetében 6,7%, a középfokú végzettségűeknél 22,5%, a felsőfokú végzettséggel rendelkezőknél 25,6%.

A könyvtárba járás gyakoriságára vonatkozóan a kérdés így szólt: „Milyen gyakran járnak könyvtárba a gyermekkel?”

	Gyakoriság (db)	Százalék
Még sosem volt könyvtárban	27	28,7%
Az utóbbi 12 hónapban egyszer sem volt, de régebben igen	4	4,3%
Évente	12	12,8%
Félévente	4	4,3%

Negyedévente	15	16,0%
Havonta	8	8,5%
Hetente	4	4,3%
Hetente többször	0	0,0%
Nem tudja/nem válaszol	20	21,3%
	94	100,0%

A fenti táblázatból kiderül, hogy annak ellenére, hogy a 94 gyermekből 72 nem volt még soha könyvtári tag, azért a nagy részük már eljutott könyvtárba, sőt 43 gyermek rendszeresnek mondható időközönként meglátogatja az intézményt. Bízunk benne, hogy a szeptemberben induló „Kulturális intézmények a köznevelés eredményességéért” pályázati projekt keretén belül megnövekszik mind a könyvtári tagok, mind az aktív könyvtárba járók száma is.

A témakör utolsó kérdésében arra kértem a szülőket, hogy pár mondatban fogalmazzák meg, hogy amennyiben nem járnak könyvtárba, mi ennek az oka? Az iskolai végzettség és a könyvtárhasználati szokások eddig vizsgált összefüggésében, a legkevesebb válasz a felsőfokú végzettségűeknél érkezett, hiszen, ahogy láttuk, náluk kisebb azok aránya, akik nem járnak könyvtárba. Az alacsony végzettségű szülők viszont lelkiismeretesen válaszoltak a feltett kérdésre. Náluk a leggyakoribb indok az volt, hogy nem tudják összeegyeztetni a munkájukat a könyvtár nyitva tartásával. Ez a probléma egyébként iskolai végzettségtől függetlenül többször is felmerült, és valóban, Villányban a könyvtár csak hétköznap van nyitva, 8:00-16:00 óra között, heti két napon pedig csak 8:00-12:00-ig, illetve 8:00-14:00-ig. Amennyiben a szülő 8 órában dolgozik, esélytelen, hogy nyitva tartási időben odaérjen. A középfokú- illetve felsőfokú végzettséggel rendelkező szülők válaszai között több átfedés volt, leggyakoribb indokok a teljesség igénye nélkül: rengeteg könyvük van otthon, inkább megveszik őket, kicsik a gyermekek a könyvtárba járáshoz, nem kötné le őket, még soha nem jutott eszébe könyvtárba menni a gyerekekkel. Az egyik legelkeserítőbb válasz, amivel a

feldolgozás során találkoztam: „Én úgy gondolom, hogy amíg nem tud olvasni, addig nem olyan érdekes neki. Különben is, a felnőttek is az interneten olvassák el, ami érdekli őket.” Ha megnézzük a következő kérdést, az is kiderül, hogy az internetes böngészésre már nagyjából minden gyermeknek lehetősége is nyílik.

Médiaeszközök a háztartásban

A 2010 után született gyermekek egy olyan korba csöppentek, ahol a digitalizáció teljesen a hétköznapiak részévé vált, ahol ezek a 8 év alattiak magabiztosan elboldogulnak az interneten, napi szinten használnak tabletet és okostelefont. Ők az alfa generáció vagy úgy is mondhatjuk, a digitális kor gyermekei. Már a Z generációnál is kimutatták, hogy az információt lényegesen gyorsabban dolgozzák fel és képesek egyszerre több mindennel foglalkozni párhuzamosan (multitasking), viszont kevésbé tudnak egy dologra hosszú időn keresztül koncentrálni. Ez a megfigyelés az alfa generációra fokozottan igaz, hiszen ők már az anyatejjel szívják magukba az érintőképernyők használatát. Európai országokban végzett felmérések alapján az óvodáskorú gyermekek 50-70%-a rendszeresen internetezik és használja a tabletet. Ennek tükrében egyáltalán nem meglepő, hogy az általam megkérdezett családok 90,4%-ban van okostelefon, 52,1%-uknál táblagép, és a háztartások 91,5%-ban van wifi. A televízió, televízió előfizetés magas aránya pedig a mai világban cseppet sem megdöbbenítő, bevallom, inkább azon lepődtem meg, hogy ez az arány nem 100%.

	Említés	Százalék
Asztali számítógép	36	38,3%
Laptop	52	55,3%
Táblagép	49	52,1%
Okostelefon	85	90,4%
Játékkonzol	17	18,1%
Egyéb okoseszközök	1	1,1%
Televízió készülék	92	97,9%
Videó, DVD, Blu-Ray lejátszó	55	58,5%
E-könyv olvasó	9	9,6%
Wifi	86	91,5%
Vezetékes internet	61	64,9%
Mobilinternet	58	61,7%
Televízió előfizetés	88	93,6%

A televíziónézés gyakoriságára is kíváncsi voltam, így egy erre vonatkozó kérdés is helyet kapott a kérdőívben. A szülők bevallása szerint a gyerekek döntő többsége, azaz 57,4%-a, naponta 1-3 órát tölt a televízió előtt, az országos felmérésben szintén ez volt a legjellemzőbb érték. A szülők 27,7%-a állította, hogy a gyermeke nem néz minden nap TV-t, legfeljebb hetente többször, 4,3%-uk ennél is ritkábban, naponta 3 óránál többet pedig 9,6%-uk.

	Százalék
Naponta 3 óránál többet	9,6%
Naponta 1-3 órát	57,4%
Hetente többször	27,7%
Legfeljebb hetente	1,1%
Ennél ritkábban	4,3%
Egyáltalán nem szokott	0,0%
	100%

Tóth Máté kutatásával ellentétben, - a televíziónéző gyermekek demográfiai összetételét vizsgálva- miszerint a szülők iskolai

végzettsége befolyásolja a gyermekek televízió előtt töltött idejét, ez a minta alapján nem tudom megerősíteni, semmiféle logikus következtetést levonni belőle nem lehet. Bár valószínűleg (és az országos felmérés is ezt mutatja), egy magasabb végzettségű szülő jobban szabályozza a televízió előtt töltött időt, sajnos, ezt a kutatásommal nem tudom megerősíteni.

Könyvvásárlás, házi könyvtár

Utolsó két kérdésem egyike arra vonatkozott, hogy az elmúlt 12 hónapban vásárolt-e a szülő könyvet a gyermekének? Várható volt az „igen” válaszok magas aránya, hiszen a korábbi kérdésnél, ahol meg kellett indokolniuk, hogy miért nem járnak könyvtárba, kimagaslóan sokan válaszolták, hogy azért, mert inkább megveszik a könyveket. Az országos jelentésben az óvodás korú gyermekek több, mint 60%-a kapott könyvet, itt a szülők közel 82%-a vásárolt könyvet az elmúlt egy évben, 10,64% válaszolt nemmel, 7,45% tagadta meg a válaszadást. Utolsó kérdésem a házikönyvtár nagyságára vonatkozott, amelynek mérete, ahogy Tóth Máté a felnőtteknek szóló kutatásból megállapította, az utóbbi két évtizedben jelentősen zsugorodott. A kérdés a tankönyveken kívüli kötetekre vonatkozott.

Nincs könyv	2,1%
1-50 kötet	29,8%
51-100 kötet	22,3%
101-200 kötet	17,0%
201-300 kötet	5,3%
301-500 kötet	5,3%
501-1000 kötet	7,4%
1001-2000 kötet	2,1%
2001 kötet fölött	2,1%
Nem tudja/nem válaszol	6,4%
	100,0%

Szerencsére kevés olyan válasz érkezett, hogy otthon egyáltalán nincs könyv. Akárcsak az országos kutatásban, itt is azok vannak többségben, akiknek 1-200 kötet közötti gyűjteményük van. Egy fontos különbségre viszont felhívnám a figyelmet, az én felmérésemben, arányaiban többen nyilatkozták, hogy 501-1000 kötettel rendelkeznek.

Beszélgetés az óvodásokkal

Nem érezném teljesnek a dolgozatom, ha nem kapna benne helyet a célcsoport, azaz a 3-6 éves korosztály véleménye is. Korukból fakadóan, és hogy a kérdőíveket relevánsan tudjam összehasonlítani, a kérdésekre a szülők válaszoltak, de, ahogy korábban is említettem, nem elhanyagolható az a tény, hogy a felnőttek szeretnek minél jobb színben feltűnni mások előtt, így valószínűleg kaptam pár hamis, megszépített eredményt is. Éppen ezért lehet érdekes a gyermekek véleménye is, mennyire térnek el az ő általuk elmondottak a szülők által leírtaktól. Ezt frontális kiscsoportos foglalkozás keretén belül vizsgáltam. Minden csoportból kiválasztottam a betöltött 5, 6 éveseket, összesen 50 gyermeket, majd egy óvónő segítségével 10 fős csoportokat alakítottunk ki, hogy követhetőbb legyen a beszélgetés, mindenkire oda tudjunk figyelni. Mivel ez 5 beszélgetést jelentett, alkalmanként nagyjából 30 percet, így két napot szántam erre a feladatra. Ettől a korosztálytól már elvárható, hogy odafigyeljen a feladatra, a beszélgetésre, egy helyben maradjon.

Összeválogattam néhányat azokból a könyvekből, amelyeket gyakran említettek meg a szülők a kérdőívekben, vagy amiről úgy gondoltam, hogy az ilyen idős gyerekek ismerik őket, így például Bartos Erikától a Bogyó és Babóca és Marék Veronikától a Boribon sorozatok egy-egy példányát, a Grimm testvérektől a Hófehérke és a hét törpét és a Piroska és a farkast, Jancsi és Juliskát, a Dzsungel könyvét, valamint a Micimackót. A beszélgetések az óvoda

sószobájában zajlottak. Az óvónők igyekeztek figyelni arra, hogy minden csoportban arányosan legyenek jobb és rosszabb képességű, átlagos és rossz anyagi körülmények között élő gyerekek is. A beszélgetés elején minden könyvről elmondtam egy pár soros, rövid összefoglalót, amelyből rá kellett jönniük, hogy melyik meséről van szó.

Hófehérke és a hét törpe: Egyszer volt, hol nem volt, élt egy lány, akinek haja fekete volt, mint az ében, bőre fehér, mint a hó. A gonosz mostohája elüldözte, egy erdőbe menekült, ahol találkozott hét apró emberkével.

Micimackó: Egyszer volt, hol nem volt, a Százholdas Pagonyban élt egy medvebocs, akinek egy csacsi, egy kismalac, egy nyuszi és egy tigris volt a barátja.

Bogyó és Babóca: Ez a történet egy csigafiúról és egy katica kislányról szól.

Boribon: Egy kislányról, Annipanniról és a kismackójáról szól a történet.

A dzsungel könyve: Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy kisfiú, aki a dzsungelben nevelkedett, legjobb barátja egy fekete párduc és egy medve volt.

Jancsi és Juliska (az egyik kislány szerint Rómeó és Juliska): Egy kisfiú és egy kislány eltévednek az erdőben, de találnak egy furcsa házikót. A házban azonban egy boszorkány lakik.

Piroska és a farkas: Egyszer volt, hol nem volt, volt egy kislány, aki mindig piros ruhában járt. Egyik nap meglátogatta a nagymamáját, de útközben találkozott a farkassal...

Miután egy-egy „találós kérdést” kitaláltak, megkértem őket, keressék meg a könyvek között az adott történetet, hogy lássam, össze tudják-e kötni a meséket a könyvekkel, közben közösen elmondtuk a befejezésüket. Végül az otthoni olvasási szokásaikra vonatkozóan tettem fel pár kérdést.

Összességében elmondható, hogy a gyerekek nyitottak és érdeklődőek voltak, emellett rendkívül cserfések. Szinte az összes mesét kitalálták elsőre, egyedül Boribont nem ismerte fel egy gyermek sem, ezt a választásomat utólag meg is bántam, mert inkább a fiatalabb korosztálynak szól, nem a nagycsoportosoknak. Helyette talán az Anna, Peti, Gergő sorozat egy könyvét kellett volna magammal vinni. Megörültem a válaszoknak, nem számítottam arra, hogy ilyen alaposan ismernek minden történetet és szereplőt, az örömöm azonban korainak bizonyult. Kérdésekre, hogy szoktak-e nekik otthon mesélni, az 50 gyermekből mindössze heten mondták, hogy rendszeresen, körülbelül tízen, hogy néha. (Emlékeztetőül: a 94 válaszadó szülő közül 48 írta, hogy naponta mesél, 34 pedig, hogy heti 1-2 alkalommal.) Kíváncsi voltam, hogy akkor hát honnan ismerik ennyire jól a régi, klasszikus meséket, kivétel nélkül mindenki azt válaszolta, a televízióból. Akik a kérdésre igennel válaszoltak, ott nagyrészt az édesanya feladata az esti mese, egy gyermek mondta, hogy náluk papa mesél, mert apa hamar elalszik, egy kisfiúnál pedig egyik este anya, másik este apa a soros. Akik határozott nemmel válaszoltak, tőlük egyenként megkérdeztem, miért nem olvasnak fel nekik a szülők. Több gyermeknél láttam, hogy kellemetlenül érzi magát a kérdés miatt, szinte szabadkoztak a szüleik miatt. Ilyen és ehhez hasonló válaszokat kaptam:

„Nem mesélnek nekünk, mert nem szeretjük a meséket.”

„Mert nem vagyok már baba.”

„A mese közepén halálra unom magam.”

„Anya mindig azt mondja, hogy olyan sokat dolgozott, hogy a szája is elfáradt, ezért nem tud mesélni nekem.”

Ezek után kíváncsi lettem, hogyan zajlik náluk a nap óvoda utáni része és az esti rutin. Sajnos zömében minden gyermek, ahogy hazaér az oviból, leül a TV vagy a tablet/okostelefon elé és mesét néz, ráadásul, mint kiderült, kontroll nélkül, éppen amilyen műsor soron következik.

Elmondásuk szerint többet néznek mesét, mint amennyi időt játékkal töltenek. (A felmérésben a leggyakrabban megjelölt válasz, amely a televíziózással töltött időre vonatkozott, a napi 1-3 óra volt) Sajnos nagyon sok olyan műsor címe is felmerült, amely egyáltalán nem ennek a korosztálynak való, például vetélkedők, vagy esti sorozatok. Vacsora és fürdés után a szülők általában hagyják, hogy lefekvésig nézzék ezeket.

A népmesékkel szinte csak az óvodában találkoznak, többen említették például a Kisgömböcöt, műmesék közül az egyik csoportban már kétszer olvasták fel nekik a Nils Holgerssont délutáni alvásuk előtt, részletekben, ezt elmondásuk szerint nagyon szeretik. A bevitt könyveket szívesen forgatták, nézegették, rácsodálkoztak egy-egy képre, borítójuk alapján felismerték őket. Az egyik kisfiú anyjára belemerült a Dzsungel könyve nézegetésébe, hogy többszöri szövegezésre sikerült csak kizökkenteni, valószínűleg nehéz szociális körülményeik miatt ő egyébként otthon nem nagyon lát könyvet, egy kislány pedig fejből elmesélte a Három kismalac és a farkas című mesét.

Kíváncsi voltam rá, tudják-e, mi az a könyvtár, jártak-e már ott. Legtöbben úgy fogalmaztak, hogy egy olyan hely, ahol sok könyv van, amiket kölcsönadnak. Hárman rendszeresen járnak, szoktak is kölcsönözni, ketten már régebben voltak, most nem járnak, nagyon sokan pedig azt sem tudták, mi az, vagy nem válaszoltak a kérdésre, pedig a kérdőívek alapján az óvodából 20 gyermek jelenleg is könyvtártag.

Összegzés

Bár 94 szülő által kitöltött kérdőív nem ad országos szinten reprezentatív eredményt, de arra mégis alkalmas volt, hogy megvizsgáljuk az óvodáskorú gyermekek olvasási szokásait kistérségi

szinten. Villányban és környékén sem került sor még ilyen szintű és témájú kutatás elvégzésére, ezért nagyon izgatottan vártam a kérdőívek visszaérkezését. Összességében elmondható, hogy azok a feltevések és eredmények, amelyeket Tóth Máté leírt a kutatásában, helyi szinten is megállják a helyüket. Látható, hogy a gyermekek olvasási szokásait az édesanyák ismerik jobban, és ők is mesélnek nekik. A felmérés igazolja a hipotézisem, miszerint a szülők - azon belül is leginkább az édesanya - iskolai végzettsége, munkájuk jellege, szociokulturális háttere nagyban befolyásolja az olvasott könyvek mennyiségét és az olvasás gyakoriságát, a felsőfokú végzettséggel rendelkező anyák gyakrabban olvasnak a gyerekeiknek. A mesélés legjellemzőbb időszaka a hétköznap este, és szerencsére a szülők nagy része napi szinten mesél a gyermekének. Beigazolódott, hogy ez a korosztály a mai, kortárs meséket részesíti előnyben, de helyet kapnak – ha otthon nem is, de az óvodában igen –, a régi klasszikusok is. Az óvónőkkel készített interjúból kiderül, hogy bizony észrevehető, ha valaki nem hall rendszeresen mesét otthon, ám igyekeznek az óvodai foglalkozások keretén belül ezeket a hiányosságokat pótolni. A felmérés bemutatja az alfa generáció médiahasználati eszközeit/szokásait is, szerencsére a televíziónézéssel töltött időre vonatkozóan sem mutatott rosszabb eredményt a kutatásom, mint az országos átlag. Az otthoni könyvek és a könyvvásárlás tekintetében pozitívabb képet tudtam nyújtani, amely megnyugtató, mert a szülők fontosnak tartják, hogy könyveket vegyenek a gyermeküknek, viszont magával hozza azt a sajnálatos tény is, hogy így nincs és nem is lesz igény a könyvtárlátogatásra. Ezt az eredményt valószínűleg nagyban befolyásolta a helyi könyvtár nem megfelelő nyitvatartási ideje.

A gyermekekkel történt beszélgetés számomra megdöbbentő eredményt adott, bár a vizsgált korosztály alig több, mint a fele vett részt benne, mégis kiderült pár érdekes tény. Így elgondolkodtató,

hogy az olvasási kedv csökkenése valóban a gyermekek korával van-e összefüggésben vagy a válaszadók őszinteségével?

Nemzetközi és nemzeti programok

A szakirodalomban 1983 óta létezik a family literacy fogalma, amely az olvasás és a könyvek szeretetét megalapozó, család által nyújtott érzelmi-kognitív háttérrel jelenti, a nukleáris család tagjain kívül a nagyszülőket, testvéreket, rokonokat, nevelőszülőket is beleértve.³⁰ A család, az óvoda, a különböző kortárs csoportok hatása mellett léteznek olyan nemzetközi programok, amelyek kutatásokkal és konkrét szolgáltatásokkal ösztönzik az olvasási készség elsajátítását és fejlesztését. Ezek a programok nem kampányszerűen, hanem folyamatosan, úgynevezett prevenció jelleggel működnek az olvasás népszerűsítése érdekében. Céljuk, hogy a családokban rendszeressé váljon a felolvasás, hogy megbecsült tevékenység legyen az olvasás. Kiemelt figyelmet fordítanak azokra a családokra, amelyek rossz anyagi körülmények között élnek, gyenge az olvasási készségük, esetleg az olvasásra való igényük sincs meg. Ahogy a fenti kutatásokból kiderült, van összefüggés a szülők szociális háttere és a gyermekük későbbi olvasóvá válás között, így fontos ezen szülők bevonása, szemléletük átalakítása. A hátrányos helyzetű családok számára indirekt módon meghirdetett rendezvényeket szerveznek, mivel őket könnyebb egy semleges helyszínre csábítani (bevásárló központ, játszótér), mint a könyvtárba. Béres Judit „Azért olvasok, hogy éljek” című könyvében a Book Trust által támogatott Read On. Get on című programot említi, amely az Angliában élő szegény családok gyermekeinek életesélyeit hivatott növelni. A szülőket és a gyermekeket otthoni környezetben vonják be, olvasásfejlesztési módszerük interaktív. A szülők történetkezdő sablonokat tölthetnek le,

³⁰ Béres Judit: „Azért olvasok, hogy éljek”. Pécs, Kronosz Kiadó, 2017. p. 28.

instrukciók segítségével csinálnak kedvet az olvasáshoz. Egy másik (kísérleti) projekt, az interneten keresztül elérhető, német Stiftung Lesen „Mein Papa liest vor!”, amely a 0-12 éves korosztály olyan elfoglalt apukáinak nyújt segítséget, akik szeretnének részt venni a gyermekük fejlesztésében, de nem tudják, hogyan fogjanak neki. Az előbb említett két program közül egyik sem ragaszkodik a könyvtárhoz, illetve a könyvhöz, csak az élmény és az együtt töltött, minőségi idő a fontos. Az angliai Book Trust az legfiatalabbakra is gondolt, gondosan összeválogatott, ingyenes könyvcsomaggal ajándékozzák meg a kisbabákat és a kisgyerekeket (beleértve a hátrányos helyzetű vagy fogyatékkal élő gyermekek családját is), ezzel is motiválva a szülőket az otthoni meseolvasásra.³¹

Béres Judit szerint Magyarországon a Magyar Olvasótársaság lenne a legalkalmasabb arra, hogy egy ilyen szintű programot felkaroljon. Honlapjukon megtalálható egy olyan menüpont, amely a szülőknek segít az olvasmányválasztásban, valamint elérhető a Gyerekirodalmi Adatbázis is, amely korcsoport, nem és műfaj szerinti bontásban kisgyermekkortól egészen kamaszkorig nyújt segítséget a szülők mellett a pedagógusoknak és könyvtárosoknak is. A legtöbb olvasásnépszerűsítő projekt azonban, sajnos, a HUNRA-tól elszigetelten, saját forrásból valósul meg, ráadásul ezek megjelenése általában csak alkalmyszerű, köszönhetően a forráshiánynak. Ilyenek voltak többek között a Nagy Olvasó, Nagy Könyv, Veszíts el egy könyvet! című kezdeményezések.

A pécsi Csorba Győző Könyvtár 2012-ben saját ötlet és koncepció alapján indított egy olvasásnépszerűsítő projektet, Irány a tudás – Sokszínű olvasás- és könyvtárfejlesztés Baranyában elnevezéssel. A program keretén belül több generációt igyekeztek megszólítani, így indult elsőként a Babaváró biblioterápiás csoport, amely a szülőknek és a nagyszülőknek szólt, majd ezt követte a

³¹ Béres Judit: „Azért olvasok, hogy éljek”. Pécs, Kronosz Kiadó, 2017

Születés csomag, amelyet a könyvtár újszülöttet nevelő olvasói ingyenesen kaptak meg. A csomag információs anyagokat, babakönyveket tartalmazott és az Olvasásra születtem! című füzetet, amely a 0-3 éves korosztály szüleinek készült, hogy megkönnyítsék a szülők olvasmány választását, az otthoni meseolvasás, könyves tevékenységek beépülését a mindennapokba. Az első kiadvány után, 2014. decemberében elkészült a második kötet, a 3-6 éves korosztály számára, Olvass nekem! címmel.

A helyi könyvtárban mindkét kiadvány megtalálható több példányban. Sajnálom, hogy nem korábban, még első várandósságom előtt találkoztam velük, mert amellet, hogy igazán igényes a grafikájuk, a szerzőt, címet, kiadói adatokat, a rövid annotációt tartalmazó leírás nagy segítséget nyújtanak a korosztálynak megfelelő műfaj és a könyvek kiválasztásában. A füzet utolsó oldalain szakirodalmi ajánló is helyet kapott, ha a szülő mélyebbre szeretne ásni a készségfejlesztés és gyermeklélektan világában. A könyvek listája gondos gyűjtésen alapult és többszöri szűrésen esett át, hogy végül csak a legszínvonalasabb művek kapjanak helyet az ajánlóban. Számomra örömteli, hogy a klasszikus és kortárs művek jól megférnek egymás mellett, ha mindkettőből a minőséget választjuk.

Szubjektív zárógondolatok

Ahogy dolgozatomban korábban is említettem, a gyermekek első olvasásélményének kulcsfontosságú szerepe van. Alapvetően a családé lenne a legnagyobb szerep az olvasóvá nevelésben. A gyermek spontán és tudatos módon is átveszi a felnőtt viselkedésmódját. Akik olyan gazdag literációs környezetben nőnek fel, ahol a szülők gyakran forgatnak könyvet, ahol mindennapos a mese, a vers, az ének, ahol sikerül az esti mese olvasásával olyan nyugodt és bensőséges légkört teremteni, amelyre felnőttkorában is szívesen

emlékszik vissza az ember, azokból a gyermekekből egészen biztosan olvasók lesznek. Tudatosítanunk kell a szülőkben, hogy a televízió, az internet nem pótolja az együtt töltött minőségi időt, hogy a mese segíti a belső konfliktusok, szorongások feloldását, megnyugvást, állandóságot visz a rohanó hétköznapiakba. Szerencsére azok a gyermekek, akiknek ez az élmény kimarad az életükből, az óvodában biztosan találkoznak a gyermekirodalommal. A másik dolog, amit fontos lenne megértetni a szülőkkel, hogy a könyvtár nem egy unalmas hely, hogy egy 4-5 éves gyerek nem kicsi már ahhoz, hogy elvigyük és egyáltalán megismerkedjen magával az intézménnyel. Örömmel fogadtam a hírt az óvoda által elnyert pályázatról és nagy reményeket is fűzök hozzá, mert így biztosan minden óvodáskorú gyermek eljut a könyvtárba, legalább havonta egyszer. Megismerkedik a környezettel, a könyvekkel, talán jobban kitárul előttük a mesevilág. Amennyiben lehetőségem lenne rá, mindenképpen jelezném a fenntartó önkormányzatnak a könyvtár nyitva tartásának módosítását, ha nem is heti rendszerességgel, de érdemes lenne havonta 1-2 alkalommal lehetőséget adni a potenciális olvasóknak, hogy hétvégén is meglátogassák az intézményt.

Ezen kívül fontos lenne, ha a pedagógusok, akár a szülői értekezlet keretein belül felhívnák a szülők figyelmét a felelősségükre, a meseolvasás fontosságára, ahogy, egyébként kisfiam óvónői ezt korábban már meg is tették. Környékünkön szerencsére egyre népszerűbbek a ringatók, zeneovik, és a szülők is egyre inkább felismerik, hogy ezeknek a rendezvényeknek nem csak a kikapcsolódás, az otthoni rutinból való kiszakadás a céljuk, hanem a korai anyanyelvi nevelés is. Bár az én gyermekeim még kicsik, mindössze 3 és 1 évesek, már most igyekszem olvasóvá nevelni őket. A dalolás, a verselés, a mesélés mindennapos program nálunk, ahogy a képnézegetős, beszélgetős esték is és szerencsére a közvetlen

környezetemben is ezt látom. Bízom benne, hogy a kérdőívem elgondolkodtatott pár szülőt és eszükbe jutatta az olvasás fontosságát.

„Az egyik legfájdalmasabb érzés, amit egy gyermek megélhet, hogy nincs idő rá, hogy lerázzák, csak kötelességből figyelnek rá. Semmi értelme mesét olvasni, ha ez is csupán egy a sok kipipálandó feladat közül. Az egyperces, instant mese olyan, mintha egy pohár nemes bort egyhajtásra felhörpintenénk, egy klasszikus zeneszámot felgyorsítva hallgatnánk.”³²

³² Kádár Annamária: Mesepszichológia: Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban, Budapest, Kulcslyuk Kiadó, 2012. p. 107.

Irodalomjegyzék

Könyv, könyvrészlet, tanulmány:

A gyermeki világ megjelenítői: a mesék. Bp., Helikon, 1999.

BARTOS Éva: Segített a könyv, a mese. Bp., Magyar olvasótársaság, 1999.

BÉRES, Judit: „Azért olvasok, hogy éljek” Az olvasásnépszerűsítéstől az irodalomterápiáig. Pécs, Kronosz Kiadó, 2017.

BETTELHEIM, Bruno: A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek. Bp., Gondolat, 2005.

BOCSÁK Veronika, BENKŐ Zsuzsanna, HÖLGYESI Gyöngyi: Olvass nekem! Bp., Trezor, 1995.

BOLDIZSÁR Ildikó: Mesepoétika – írások mesékről, gyerekekről, könyvekről. Bp., Akadémiai, 2004.

BOLDIZSÁR Ildikó: Meseterápia: Mesék a gyógyításban és a mindennapokban. 1. kiadás. Budapest: Magvető Könyvkiadó és Kereskedelmi Kft., 2010.

DANKÓ Ervinné dr.: Irodalmi nevelés az óvodában - szakmódszertani kérdések (n. h.), (n. é.), Okker Oktatási Kiadó és Kereskedelmi Kft.

FENYŐ D. György (szerk.): Kiből lesz az olvasó? Bp., Animus, 2006.

HONTI János: A mese világa. Bp., Magvető, 1975.

KÁDÁR Annamária: Mesepszichológia: Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban. Budapest: Kulcslyuk Kiadó, 2012.

VÉGH Balázs Béla, VÉG Adalbert: Kivonat a Magyar irodalom és gyermekirodalom című tananyagából. Oktatási segédlet 2006.

KOMÁROMI Gabriella (szerk.): Gyermekirodalom. Bp., Helikon, 1999.

KOMÁROMI Gabriella: A gyermekkönyvek titkos kertje. Bp., Pannonica, 1998.

HORVÁTH Tibor; PAPP István - Könyvtárosok kézikönyve 4. Bp., Osiris Kiadó, 2005.

Martinkó András–Szepes Erika–Szerdahelyi István–Voigt Vilmos: Világirodalmi lexikon, 8.kötet. Akadémiai Kiadó, Bp., 1981.

Nagyoktól-kicsiknek Kreatív felkészülési módszerek az óvodai irodalmi élményszerzésre

NYITRAI Ágnes: A mese, a mesélés fejlesztő hatása. In: Fejlesztés mesékkel: Az anyanyelv, a gondolkodás fejlődésének segítése mesékkel 4-8 éves életkorban. Mozaik Kiadó, 2009. 9-31 o.

PETROLAY Margit: Könyv a meséről. Bp., Trezor, 1996.

TÓTH Máté: A 3-17 éves korosztály olvasási szokásai egy országos reprezentatív felmérés eredményei, 2017.

<http://www.fszek.hu/azenkonyvtaram>

VAJDA Zsuzsanna: A gyermek pszichológiai fejlődése. Az óvodáskor.

ZÓKA Katalin: Varázseszközök az óvodában – Érzelmi, erkölcsi kompetenciák alakítása játékkal, verssel, mesével Bp. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft., 2009.

Folyóirat, időszaki kiadvány:

BÁRDOS József: A tündérmesék etikai üzeneteiről in: Könyv és Nevelés, XVIII. évfolyam, 2016/4

BÉKÉS Pál: „Túl szép ez nekik”. In: Beszélő, 2003. 6. sz. p. 96-97.

BENCZIK Vilmos: Az olvasás alkonya. In: Fordulópont, 1999. 2-3. sz. p. 5-12.

BOLDIZSÁR Ildikó: A gyermekirodalom nagykorúsodása. In: Beszélő, 2003. 6. sz. p. 98.

BOZÓKY Éva: Az olvasás iskolája. In: Fordulópont, 1999. 2-3. sz. p. 62-64.

BÜKI Péter: A népmese és a gyermek. In: Fordulópont, 1999. 4. sz. p. 12-29.

GASPARICSNÉ KOVÁCS Erzsébet: A mese szerepe az anyanyelvi nevelésben. In: Könyv és Nevelés, 2007. 3. sz. p. 102-106.

NÁDAI Pál: A mesélésről. In: Fordulópont, 1999. 4. sz. p. 36-44.

NAGY Attila: Változási tendenciák az olvasási szokásokban. In: Könyvtári Figyelő, 2007. 1. sz. p. 9-28.

RANSCHBURG Jenő: A tündérmesék lélektanából. In: Eső, 2001. 2. sz. p. 90-92.

SZILÁGYI Mária: A mese szerepe a gyermeki személyiségfejlődésben. In: Könyv és Nevelés, 2007. 3. sz. p. 107-109.

SZINGER Veronika: Mese az óvodában – könyvvel vagy anélkül? In: Fordulópont, 2008. 1. sz. p. 64-72.

VARGA KOVÁCS Amarilla: A mese és az olvasás. In: Könyv és Nevelés, 2006. 4. sz. p. 89-91.

ZÓKA Katalin: A meseválasztás kérdései az óvodában. In: Könyv és Nevelés, 2007. 2. sz. p. 43-51.

Internet:

FARKAS Aranka: „Made in Tündérország”-A klasszikus és modern mesék hatásai - in: A Kisgyermek, nagy problémák című kézikönyv, 2011. január

<http://pszichologus-budapest.eu/pszichologus-budapest-cikkek/pszichologus-budapest-made-in-tunderorszag.pdf> letöltés ideje: 2018.02.13.

GŐSI Lilla: Olvasóvá nevelés in: Új Köznevelés Forrás: <http://folyoiratok.ofi.hu/uj-kozneveles/olvasova-neveles> letöltés ideje: 2018.02.08.

OSZTOVITS Szabolcs: Kulturális enciklopédia (elektronikus dokumentum), 2000.

<http://enciklopedia.fazekas.hu/index2.htm> letöltés ideje: 2018.02.08.

Pedagógiai Program Villányi Kikerics Óvoda, Egységes Óvoda – Bölcsőde és Főzőkonyha

<http://kikericsovoda.hu/wp-content/uploads/2012/10/PP-2016.-m%C3%B3d.-n%C3%A9met-mell%C3%A9kklettel-j%C3%B3.pdf>

letöltés ideje: 2018.02.20.

A mese pszichológiája: Nem mindegy, mikor, milyen mesét hall a gyerek

<http://108.hu/a-mese-pszichologiaja-nem-mindegy-mikor-milyen-meset-hall-a-gyerek> letöltés ideje: 2018.02.09

Kulcsszavak: óvodáskor, mese, olvasóvá nevelés, felmérés, meseválasztás